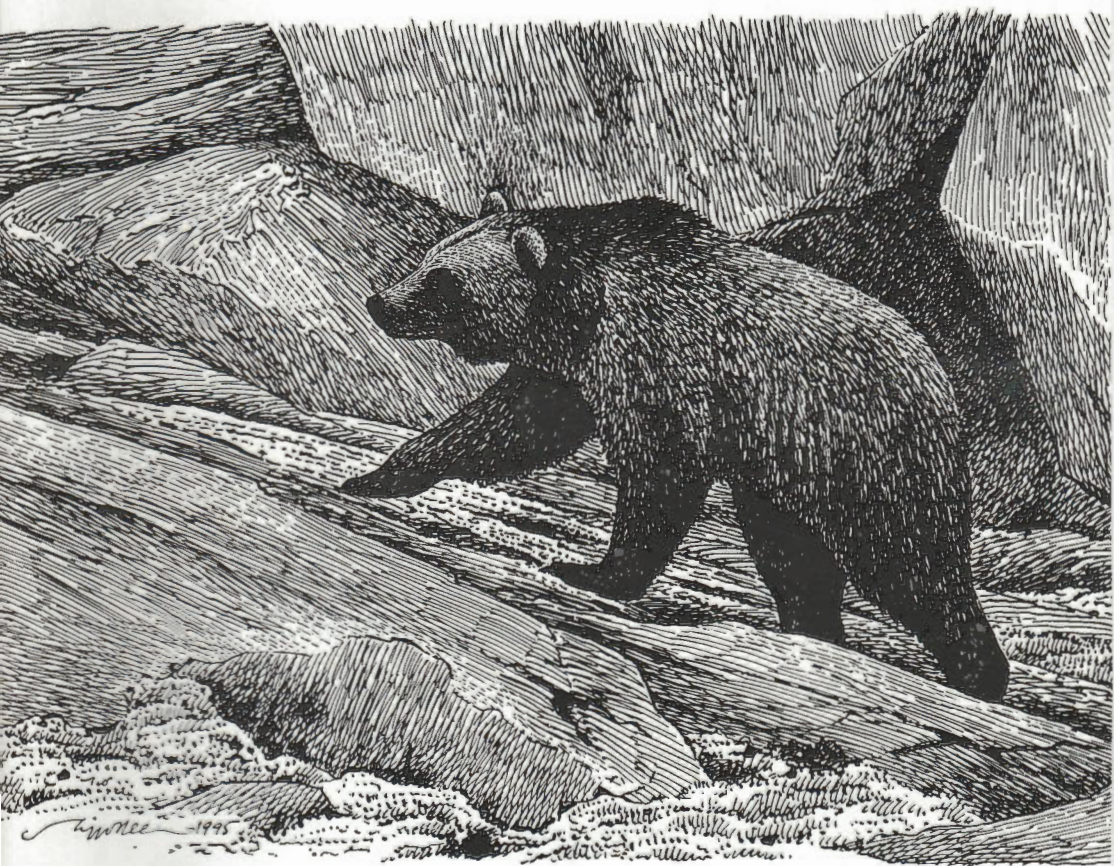

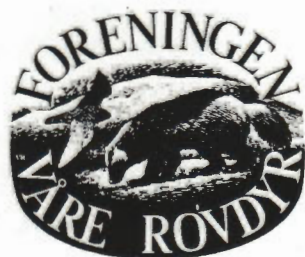
VÅRE ROVDYR

årgang 9

3/4·95

issn 0801-4728

VÅRE ROVDYR

Postboks 17 - 2420 Trysil

Tidsskriftet VÅRE ROVDYR er medlemsorgan for foreningen VÅRE ROVDYR, og utkommer fire ganger i året.

Ansvarlig utgiver/redaksjon:
Foreningens styre.

Medlemskontingent / Abonnement Minimum kr. 100,-
Junior medlem (under 18 år) kr. 50,-
Postgiro 0806 4429494 Bankgiro 1800.20.97644.

INNHold

Leder	81
Bjornkonferens i Mora	84
Det svenska jervprosjektet	90
Faktarutan, jerv	98
Varg i Sverige 1994/95	100
Brev VR: kvotejaktordninger for gaupejakt	103
Prosjekt vandrefalk sørøst-Norge 1995	106
Salgsartikler	108
VR's rovfuglmottak	109
Rettsbok for Eidsivating lagmannsrett, bjørneskyttersaken i Våler	112
Ny bok	122
Presseklipp	123
Styret	136

FORENINGEN VÅRE ROVDYR

arbeider for å spre fakta om rovpattedyr og rovfugler, og for at disse artene skal leve i livskraftige bestander og forvaltes etter norsk lov og internasjonale avtaler.

Forside: Viggo Ree.
Baksidfoto: Paul Granberg.

Trykk:
Gausdal Trykkeri.

Utgitt med støtte fra
Verdens Naturfond.

En liten situasjonsrapport

Tidligere i år hadde bladet "Villmarksliv" en anmeldelse av boken om Faunakriminalitet som Økokrim ga ut i fjor. Det er ganske underlig at dette bladet som tilsynelatende skal være opptatt av natur og dyreliv anmelder boken negativt og mener at problemet er overdimensjonert. De faunakrimsakene som hittil er avslørt har jo vært av meget store dimensjoner. Mye tyder da også på at problemet er langt større enn antatt, og kanskje spesielt i enkelte jaktmiljøer hvor biologisk forståelse og naturmangfold ikke er viktig og interessant. I verden ellers er faunakriminalitet et stort og voksende problem - som i flere land ligger meget høyt oppe på listene med tanke på dimensjoner og ulovlig økonomisk vinning!

1996 blir et nytt utfordrende år for vern av store rovdyr. Den nå velkjente rovdymeldingen, -som Stortinget vedtok for et par år siden, skal opp til vurdering igjen. Landbruksorganisasjonene vil nok stå på for å endre den til sin fordel, men ikke uten kamp! Diskusjonen om de nåværende kjerneområdene blir helt sikkert sentralt i så måte - kjerneområder som jeg tror er kommet for å bli enten man vil eller ikke. Sverige skal jo øke sin bjørnebestand fra 6-700 dyr til nærmere 2000 dyr. Derfor tror jeg saueneeringen blir nødt til å se seg om etter andre løsninger enn bortforvaltning av denne arten. Deres tidligere omstridte nordiske forvaltningsplan om rovdyr, hvor hvert land skulle ta vare på hver sin art, har flere talsmenn for saueneeringen begynt å ta frem fra skjorteermet igjen. En plan som er stikk i strid med alle vedtak og gjeldende avtaleverk forøvrig.

En velkjent kommentar "kan vi ikke bare få ta ut skadedyrene" går igjen i debatten. Alle rovdyr er potensielle skadegjørere, noen i større grad enn andre. For eks. kan det nevnes at den eneste bjørnen som oppholdt seg i Oppland fylke i sommer var straks uønsket fordi den var en skadegjører.

Det virker som det er vrient for deler av landbruket å innse at tidene har forandret seg endel i den brede befolkning, selvom man ikke skal dra alle over en kam. Det finnes mange innenfor saueneæringen som tenker nytt og er villig til å prøve andre løsninger enn rop om fellingstillatelser, men den generelle holdningen er desverre fjernt fra dette. Noen er også av den oppfatning at rovdyrbestandene er langt større enn det forskerne sier. Dette beror på bl.a. feiltolkning av spor og sportegn, samt liten interesse for den moderne forskningen som gjøres på artene. I dag har man en relativ god oversikt over artenes biologi, vandringskapasitet og spredningsmønster. I områder hvor rovdyr finnes, er det kurant å finne sikre spor og sportegn etter artene. Et eksempel er i Vassfaret, hvor mange har påstått at det forstatt finnes en bjørneforekomst. I dette området har Foreningen Våre Rovdyr i tre år satt opp en dusør, som i år var på 7000 kr, til den som kunne finne sporrekke etter bjørn på vårsnø. Ingen har meldt seg så langt. Spor på vårsnø er et vanlig sportegn i områder hvor arten finnes.

Man må ikke glemme at for 100-150 år siden var det mye rovdyr i landet, med bl.a 3-3500 bjørn med hovedutbredelse i Telemark og Møre og Romsdals fylker, hvor arten nå er borte. Det vi ber om i dag er i det minste å få beholde noen kjerneområder i grensetraktene mot Sverige hvor arten kan ivaretas. Det kan ikke være for mye forlangt, spesielt også med tanke på at disse områdene betyr svært lite for saueholdet på landsbasis.

Pr. idag ser det ut til å være en bedring av utbredelse av bjørn med et ca. antall på 30-50 bjørn i hele landet, hvor hovedutbredelsen er i grensetraktene mot Sverige. I Pasvik har det trolig vært yngling de seneste år. Noen ytterst få binner befinner seg i grensetraktene lenger sør mot Sverige, nesten utelukkende på svensk side av grensen. Vi venter i spenning på den første yngling av bjørn på norsk side av disse områder, så sant vi greier å legge til rette en god forvaltning.

Ulvens status i Skandinavia er bedre enn på flere tiår, da det i Sverige er trolig to til tre ynglende par, i tillegg til noen enkeltindivider. Men noe sikrere antall må vi nok vente med til utpå vinteren. I Norge er det som vanlig dårlig. På Finnskogen går det flere dyr sammen, men antallet i denne flokken er ennå uklart. Disse dyrene har litt av territoriet sitt på norsk side. Litt lenger nord har et enkeltindivid brukt norsk område i lengre tid.

Jerven ser ut til å ha ekspandert noe i de nordligste områdene i Norge og Sverige, men gode bestandstall her er vanskelige å fremvise. I sørnorske områder (Dovre-Rondanereionen) er antallet relativt stabilt med 23 til 30 dyr, og i dette området er det et radiomerkeprosjekt på noen individer. (Her er det også en voldsom konflikt med saueiere, noe som også FVR har engasjert seg i)

Gaupa har en større utbredelse i Norge med flere fylker hvor arten forekommer. Nordland og Troms har en levedyktig bestand, samt Telemark og Hedmark som de beste fylkene i Sør-Norge. Den totale samlede bestanden i Norge er på ca. 3-400 dyr. Denne arten er det kvotejakt på pr. i dag, noe som er meget omstridt fordi bestandene trolig ikke er "modne" for det.

Selvom FVRs rovdyrarbeid bygger på idealisme og ressursene er deretter, vil vi som alltid gjøre alt som er i vår makt for å ta vare på disse artene. Vi ønsker ikke rovdyr overalt, men et minstekrav til Storting, regjering og forvaltning er at vi greier å sikre disse tidligere velutbredte artene i levedyktige bestander innenfor Norges grenser - både til beste for mangfoldet i norsk natur og for fremtidige generasjoner.

Et riktig godt nytt år ønskes dere alle!

Morten Bilet

BJÖRNKONFERENSEN I MORA

Av Erik ISAKSON.

11-14 september hölls europeiska delen av Tionde Internationella Björnkongressen om björnforskning och björnskötsel. En amerikansk del av kongressen hölls i somras i Fairbanks, Alaska. Dessa möten hålls vart tredje år och är till för att forskare och myndigheter ska kunna ta del av det senaste inom forskningen på björn, träffas, byta visitkort, planera framtida forskningssamarbete och justera hackordningen.

Eftersom kongressen låg i Sverige kunde jag ej låta bli att åka dit. Det kostade 800 kr för fyra dagars föredrag, en exkursion och en stor middag med tal och kostym. Ville man ha extrabiljetter till middagen kostade de

350 kr styck. Mötet avhölls på ett kongresshotell i Mora. I föreläsningssalen fanns även matservering och bardisk, så allt var väl samlat. Kostnad för hotell eller stugby och mat tillkom för den som önskade, men man fick bo i skogen och

äta brödkant på rasterna om man ville. Enligt programmet skulle det ha hållits 25 föredrag på 30 minuter, 15 skärm-utställningar och 2 grupparbeten. Föreläsningarna publiceras senare i en bok som kan köpas. Huvudämnena var: Föda, när människa och björn möts, populationsbiologi, ökning av björn i Europa och skydd av små björnpopulationer.

Nordamerikaner har gått om rovdjur och pengar och de använder avancerad teknik och har fördelen av att få tala sitt eget modersmål, allt detta gör att de framstår som intelligenta. I Östeuropa och Ryssland finns björnar men det är ont om pengar och forsknings-traditionerna är det lite så och så med och att de läser innantill i ett engelskt manus gör inte saken bättre. Mötet borde hållas på esperanto. Det sitter en ordförande framme på podiet som ska styra föreläsningar och diskussioner, men han, det är bara hanar, vågar inte säga: "Tyvärr, vi förstår inte vad ni säger, försök läsa lite saktare". Istället tackar han artigt föreläsaren, frågar om publiken har några frågor. Inga frågor - för ingen förstod något - ytterligare en artig applåd och sen nästa talare.

Karpaterna

Det är i Karpaterna Europas björnar finns, det nämndes en siffra på åttatusen. Horia Almasan från Rumänien ville ha förslag på forskningsprojekt och ville hitta samarbetspartners, björn har han gott om. Vid Bratislava, Donau och Wien är det lite svårt för vilda djur att komma västerut in i Alperna. Men från Bosnien, Kroatien, Slovenien kommer det någon enstaka björn, men några motorvägar skär av vandringsvägarna. Västerut i Europa är det ont om björn.

Anders Björklund

Föreningens förre sekreterare Anders Björklund höll en timmes bildvisning första dagen. Han hade valt bilder med ovanliga beteenden, som björnen som fällde en björk för att komma torrskodd över en bäck. Anders hann inte få någon bild av balansgången och björnen ramlade av, men berättelsen var livfull och björnforskarna uppskattade tillställningen.

Får i Norge

I Norge finns knappt några ynglande björnhonor, men det kommer in långvandrande unga hanar från Sverige. Norska myndigheter vill att Norge ska återfå en livskraftig björnstam. Men varje sommar släpps 2,2 miljoner får på fritt skogsbete och björnarna ställer till stora problem. Petter Wabakken berättade om studier med radioförsedda hanbjörnar som man följt åren 1990-93. Hans slutsats var att man måste försöka skilja får och björnar i tid och rum. Skadorna blir stora så i björnområden bör man prova nötboskap istället. I ett annat föredrag berättade han hur han och en medhjälpare tittat närmare på 144 ansökningar om ersättning för björndödad nötboskap åren 1973-94. Ersättning har ofta betalats, men det fanns inget fall där det var bekräftat av utbildad personal att djuren verkligen dödades av björn. Han tyckte att man i framtiden skulle anstränga sig för att få bekräftat om björn verkligen dödar nötboskap.

I en annan föreläsning om björn och får i Norge menade Jens Thomas Sagør att när man skjutit skadegörande björnar så har inte skadorna minskat nästa säsong, för antalet björnar skjutna i Norge är mindre än antalet som kommer från Sverige. Att skjuta fler björnar

skulle inte stämma med önskan att få tillbaka björn. Norrmännen kommer att få stora problem när rovdjursstammarna tillåts att öka. Nere i Europa där man har rovdjur och får så har man fåraherdar och tar in fåren i inhägnader på natten. Får på fritt skogsbyte och stora rovdjur är svårt att förena.

Farliga björnar

Miha Adamic berättade om aggressivitet mot människa hos björn i Slovenien. Han hade skickat ut frågeformulär till skogvaktare. Normalt går björnar sakta undan. Hona med ungar var de mest aggressiva, men det värsta fallet var en man som klättrat upp i ett träd och blivit av med en sko. Enligt tidningsnotiser hade tre människor dödats de sista 150 åren.

Alistair Bath talade om The human dimension in wildlife research. Det är nånting om hur man tar reda på vad allmänheten tycker, men också hur man ska utbilda och involvera allmänheten. Jag har hört honom förr och han var även med på vargkonferensen i Schweiz (se annan artikel). Det är ungefär så här. Du styr ett land, men folk är lite bångstyriga i en fråga, så du gör en undersökning av vad folk tycker och kan om ämnet, sen sätter du in utbildning där det finns brister och så frågar du folk igen. Genom detta samspel så tycker folk så småningom rätt och det blir lättare för dig att styra landet så att alla blir nöjda. Han hade slips och pratade naturligtvis om rovdjur. Skillnaden mot en opinionsundersökning, tror jag, är att man i ett samspel både tar reda på folks åsikter och informerar dem där det finns brister och sen frågar dem på nytt. Jag kan tänka mig att Alistair tycker att jag missat poängen. Han är inblandad i ett projekt i Norge om får och rovdjur, lycka till.

Björnjakten i Sverige

I EUs habitatdirektiv (92/43/EEG) tillhör björn listan på strängt skyddade arter där allt dödande skall vara förbjudet. Vid medlemsförhandlingarna gjordes inget undantag för Sverige, istället menade man att Sverige kunde fortsätta jaga enligt undantag i artikel 16. "Som generell förutsättning gäller då att alternativet jakt är det enda sättet att undanröja ett problem samt att artens bevarandestatus förblir god inom utbredningsområdet." Men det enda problem som nämns i det 19 sidiga beslutet

Foto: Björn i hägn av Michael Janneman

är det revolutionerande påståendet att: "Skador på tamdjur orsakat av björn tenderar att öka med den växande stammen, liksom konflikten med jägarna där björnen upplevs som en konkurrent om det jaktbara viltet - främst älg." Istället handlar beslutet om i vilka områden stammen tål jakt.

I sitt inledningsanförande sa Bjärvall att utan forskning hade vi inte haft någon björnjakt. På en fråga till Jon Swenson, som leder det norsk-svenska björnprojektet, varför björn jagas trots att de är skyddade, så svarade han att

det var en "kulturell tradition att jaga björn" och att det "vore en tragedi om jakten upphörde".

Harry Reynolds presenterade data från Alaska om hur björnar sprider sig. Alla honor stannade i närheten av sin moders hemområde, men alla unga hanar lämnade området. Hanar över 4 år stannade där de slagit sig ner. Jon Swenson presenterade liknande data för svenska björnar. Han sa också att i inget område i Sverige har björnstammen slutat öka. I Sverige har 96 % av alla honor sedan 1981 skjutits inom fyra avgränsade om-

råden, kärnområden. Men jakten sker även utanför dessa områden. Vid jakt på ensamma djur kan man inte skilja på könen. Länsstyrelsen i Västerbotten vill att björn bara ska jagas i kärnområdet eftersom eventuella honor utanför är mycket värdefulla om stammen ska tillåtas att sprida sig. Men SNV har gett tillstånd att jaga i hela länet. Tanken från myndigheter och forskare tycks vara att genom jakt hålla ökningstakten så låg som möjligt, för då hinner folk vänja sig vid att det finns björn och myndigheterna hinner vänja sig vid skadersättningarna (om det blir några i framtiden). Men man kan undra om det är så som internationell naturvård anser att man ska sköta "strängt skyddade arter." Utan radiosändare på många björnar skulle SNV inte veta om stammen ökade trots jakten och då skulle de inte kunna ge lika många licenser. Det var kanske det Bjärvall menade med: "utan forskning ingen björnjakt". Naturliga system är komplexa och djurstammar varierar av många outgrundliga orsaker, så framtiden får utvisa hur länge SNV kan balansera stammen så att den sakta ökar. Det vore roligt att se en karta med alla skjutna och alla jägareobservationer av honbjörnar i landet. Det är honorna som avgör hur fort spridningen kommer att ske, om de inte skjuts.

Björn och genetik

På mötet deltog Pierre Taberlet, en fransman som forskar på DNA. Det är han som tillsammans med det skandinaviska björnprojektet tittat på svenska björnar och funnit att populationerna söder och norr om Östersund skiljer sig åt. Artikeln som de skrivit kommer i Conservation Biology i höst. Resultaten har ibland misstolkats. Mest DNA finns i cellens kärna men en del finns också i

mitokondrierna, mtDNA. Det senare ärvs bara från modern. Taberlet har undersökt mtDNA i hårstrån från 127 björnar i Sverige. Det kan tyckas omöjligt, men man kan hitta celler vid hårroten, sortera ut DNA genom att blanda i vätskor, centrifugera, dela DNAt i olika långa bitar, låta bitarna vandra i en gel med ett elektriskt fält och fotografera resultatet. De kom fram till att utifrån mtDNA så liknar björnar norr om Östersund björnar i Ryssland och björnar söder om Östersund björn i Spanien. I Spanien finns bara ett fåtal djur kvar. Grupperna kan ha skiljts för 850 000 år sedan och sedan vandrat in i Skandinavien efter istiden och åter mötts för 5000-9000 år sedan. I vilken mån hanar vandrar mellan grupperna och parar sig, vet man inte. Man har planer på att titta på kärnDNA för att se om detta sker. Det kan finnas andra tolkningar än att de invandrat från olika håll, sista ordet är ännu inte sagt.

Det finns bara ett fåtal björnar kvar i Pyreneerna och det finns funderingar på att ta dit nya björnar. På mötet hölls en diskussion kring frågan om man skulle ta dit björnar och i så fall varifrån. De flesta menade att de genetiska studierna ännu var för osäkra och att det var tveksamt om en på lång sikt livskraftig björnstam var välkommen i området. Jon Swenson menade att om björnen försvinner så ändrar fårskötseln sina metoder och då är det svårt att få tillbaka björn-anpassad skötsel igen, så därför bör man aldrig låta dem dö ut. Men man var nog överens om att vänta med utsättning av björn i Pyreneerna.

Radioutrustning

Bjärvall berättade att det är många intresserade som hjälper till att pejla de svenska björnarna en gång i veckan och

de får bara milersättning, men de fick en applåd från publiken. På mötet visade P A Lemnell från Televilt det senaste inom pejlingsutrustning och det gav en finger-visning om värdet på de frivilliga pejla-rna. För en del djur som varit svåra att pejla regelbundet har man använt sän-dare på djuren som pejls från satellit, t ex gråsäl i Östersjön och isbjörn. Nu vi-sade Televilt ett halsband, i storlek lämpad för ren, med GPS-mottagare, dator och sändaren ihopkopplade. GPS motta-garen vet med hjälp av satelliter var den är på 100 meter när. Halsbandet pro-grammerar man själv efter hur ofta man vill att den ska lagra en position, t ex var tionde minut eller en gång per dag. Den kan lagra 4000 positioner. Man går ut i skogen med sin mottagare och hämtar den lagrade informationen. Hemma låter man datorn rita en karta över var djuret har gått minut för minut eller dag för dag. Men ännu kostar det 18.000 för ett hals-band, 30.000 för mottagare och lite för övriga tillbehör, så än är det billigare med frivilliga. På olika sätt går det att få GPS:n mer exakt och då kan man se vilket träd älgen varit vid, hur många gånger den böjde huvudet (speciell sensor för böj-ningar) eller vad man nu vill veta.

Forskningen går framåt ?

Under 60-talet gjorde Bertil Haglund och medhjälpare en studie av lo och järv genom att följa spår i snö. Sedan början av 70-talet har Bjärvall och Franzen stu-derat rovdjur i fjällen och sedan början av 80-talet har de försökt sätta radiosän-dare på dem, och lyckats med björn och några järvar. Stefan Jonsson gjorde om-fattande studier på lo under 70-talet och Olof Liberg och Tommy Krüger har hållit på med telemetri på lo sedan ett antal år.

Nu hade Mats Linden vid skogshög-

skolan i Umeå en skärm om lo- och järv-studierna i Jokkmokksfjällen. Och där stod om lo: "Not even the most basic ecology and behaviour of the swedish lynx is very well known" och om järv: "We need more information about basic ecology of the wolverine to manage and maintain a viable population in Sweden". Det betyder att vi nästan ingenting vet om dessa djurs ekologi - måtte ingen berätta detta för tidigare anslags-givare.

Exkursion

En dag var det exkursion med tre bus-sar till Orsa besparingsskog runt Noppikoski. Vi fick se en av björn nydräpt älgkalv, björnskit, utgrävd myr-stack och ett björnide där en hona lagt sig men efter några veckor störts av maskiner som reparerade en närbelägen skogsbilväg. Hon la sig på nytt ställe lite längre bort och födde troligen ungar som dog, för senare när hon fångades såg det ut som om bröstvårtorna använts men hon var utan ungar. Men mest spännande var ändå en processor som med mjuka graciösa rörelser fällde och kapade upp träd efter träd. Inga onödiga rörelser, hon stannade inte upp, hon hade ingen bråd-ska men ändå växte hygget fort. I andra länder tror man att skogsbilvägar, av-verkningar och björn inte passar ihop, så här fick de något att tänka på. Dagen avslutades på Grönklitts björnfängelse. Där gick några björnar innanför stäng-sel och betong och tittade ut mot frihe-ten, en del kallar stället björnpark, men det gör nog inte fångarna.

Erik Isakson

VÅRA ROVDJUR-3·95

Det svenska

Järvprojektet

Ekologi och bevarande Årsrapport 1994

Under två år har järvar följts med telemetri i fjällområdet runt Kvikkjokk. Detta är en förkortad version av den rapport för 1994 som författats av Mats Lindén, Mikael Sandell, Peter Segerström och Jan-Erik Läntha. Projektet drivs av Institutionen för skoglig zoekologi vid Sveriges Lantbruksuniversitet, Umeå. Anmärkningsvärt är att de sju köns mogna järvhonor som kunnat följas under 1994 lyckades få fram högst en unge. Om denna enda unge fortfarande lever är det den totala årsproduktionen av ungar i studieområdet.

Bakgrund

Det finns inga säkra data på antal och täthet av järv i Sverige, men tillgänglig information tyder på att populationen har gått ner drastiskt under 1900-talet. Antalet järvar i Sverige i dag uppskattas till cirka 100 (Bergström m fl 1993). Detta kan jämföras med äldre jakt-

statistik; från 1845 till sekelskiftet rapporterades mer än 100 dödade järvar per år och under 1900-talets fyra första decennier dödades mer än 50 djur per år (Lönnberg 1936). Med hänsyn till järvens låga numerär är artens framtid inte säker i Sverige och detaljerad kunskap om dess ekologi och beteende behövs för att stammen skall kunna bevaras.

Järven tillfogar renägarna stora skador och det är en klar konflikt mellan bevarandet av arten och renskötseln i Sverige. Den statliga ersättningen för järvdödade renar var nära 8.7 miljoner kronor under budgetåret 1993/94.

Ersättningssystemet skall ändras från det nuvarande där renägarna ersätts för funna och rapporterade dödade renar, till ett system där ersättning utgår till samebyar utifrån förekomsten av rovdjur inom respektive bys område och där reproduktion av rovdjur speciellt premieras.

Redan 1985 startade Anders Bjärvall, Sture Danielsson, Robert Franzén och Peter Segerström ett pilotprojekt med målet att studera järvens biologi. Under fyra år testades och utvecklades en lång rad fångstredskap och metoder och totalt infångades och radiomärktes åtta

djur. Den kunskap som pilotprojektet samlade och de metoder som utvecklades utgör basen för det nuvarande järvprojektet, vilket påbörjades hösten 1992.

Metoder

Fångsten bedrevs under vintern med trampfällor gillrade vid renkadaver. Radiosändare larmade när en fälla utlöstes och vi var på plats inom 15-20 minuter när ett djur fångats. Djuret sövdes med en blandning av Ketalar/Rompun varefter det könsbestämdes, vägdes och öronmärktes, olika kroppsmått och

vävnadsprover togs, samt en tand för åldersbestämning. Ett identifieringsnummer tatuierades på överläppens insida och djuret försågs slutligen med ett individuellt storleksanpassat radiohalsband. Djuren observerades på avstånd under uppvaknandet. En hel märkningsprocedur tog cirka 45 minuter.

Flera djur sövdes också efter spårning från marken eller helikopter och under vårvintern spårades och fångades en hona med en unge när de gått i skydd i en tillfällig snölya. Ytterligare en ungkull (om två ungar) fångades när den lämnat födelselyan. På ungarna limrades en liten radiosändare i pålsen.

För bestämning av de individuella järvarnas hemområden pejlades deras positioner från flygplan en gång i veckan och med varierande intervaller också från marken.

De vuxna djuren försågs med sändare som avgav olika signaler beroende på om djuret var i rörelse eller vila. Dessa sändare pejlades kontinuerligt med automatiska mottagare under perioden maj-okt 1994. Metoden tillåter i teorin att djurens aktiviteter skall kunna följas

dygnet runt under pejlingsperioden. För detta krävs dock mycket gynnsamma förhållanden och i praktiken fick vi användbara mängder data bara från tre märkta djur och oftast bara från delar av dygnet.

Resultat och diskussion

Under 1994 fångades två vuxna hanar och två vuxna honor. Med projektets tidigare märkta djur kunde vi därmed följa åtta vuxna järvar, fyra av vardera könet, några under hela och andra under delar av året. Tre årsungar tillhöriga två av de märkta honorna fångades också in och försågs med sändare.

Alla sändarförsedda ungar och ytterligare en omärkt årsunge återfanns döda innan midsommar. Tre av ungarna hade skador som tydde på att rovdjur bitit ihjäl dem. Vår gissning är att det rör sig om främmande järvhanar. Vi såg flera gånger tecken på att lyorna besökts av främmande hanar och observerade vid ett tillfälle en järvhona i våldsamt kamp med en hane nära lyan. Liknande observationer rapporterades av Bjärvall (1982) och gjordes också under pilot-

TABELL 1. Medelvärden på hemområdesstorleken under olika årstider för järvar av olika kön och reproduktiv status. Pejlingar gjorda under apr-sept förs till "Sommar" och de under okt-mars till "Vinter". Notera - i några fall har djuret fångats eller dött under perioden och då har vi bara data från delar av den aktuella perioden.

Säsong	Status	Yta (km ²)	
		N	medel (S.E.)
Honor			
Sommar	ynglar	4	87.5 (11.0)
Vinter	ynglar	4	61.4 (19.2)
Sommar	gall	2	942.3 (344.5)
Vinter	gall	1	304.8 (-)
Hanar			
Sommar		8	392.3 (134.4)
Vinter		7	281.9 (131.6)

TABELL 2. Individuella järvars hemområdesstorlek vid olika tidpunkt, årstid och ålder. F=hona, M=hane. Pejlingar gjorda under apr-sept förs till "Sommar" och de under okt-mars till "Vinter". (+) efter åldersuppgiften visar att djuret dog under denna period. Notera - i några fall har djuret fångats eller dött under perioden och då har vi bara data från delar den aktuella perioden.

Individ	Säsong	Yta (km ²)	Ålder	Status
F9312	So93	58	?	Ynglar
F9312	Vi93/94	117	?	1 unge
F9312	So94	598	?	Call
F9315	So93	84	2	Ynglar
F9315	Vi93/94	56	2.5	Ensam
F9315	So94	1287	3	Call
F9315	Vi94/95	305	3.5	Call
F9419	So94	109	1	Ynglar
F9419	Vi94/95	40	1.5	Ensam
F9424	So94	99	7	Ynglar
F9424	Vi94/95	32	7.5	Ensam
M8907	So93	544	5	
M8907	Vi93/94	123	5.5	
M8907	So94	126	6	
M8907	Vi94/95	66	6.5 (+)	
M9309	So93	121	1	
M9309	Vi93/94	198	1.5	
M9309	So94	1198	2	
M9309	Vi94/95	1065	2.5	
M9310	So93	103	2	
M9314	So93	361	2	
M9418	Vi93/94	161	1.5	
M9418	So94	571	2	
M9418	Vi94/95	197	2.5	
M9423	So94	114	2	
M9423	Vi94/95	164	2.5	

projektet. För den fjärde återfunna ungen verkade dödsorsaken vara sjukdom eller svält. Förutom detta verkade det som om två av våra fyra märkta honor överhuvudtaget inte ynglade under 1994. Ytterligare tre omärkta järvhonors reproduktion kunde delvis följas genom spårning under vårvintern. Av dessa förlorade två sina ungar innan maj månads utgång medan den tredje åtföljdes av en unge när hon lämnade lyan i april. Hur det gick för denna unge vet vi inte, men om den klarat sig är det den enda unge som producerats av sju

könsmogna järvhonor i området under 1994. Att könsmogna järvhonor inte valpar vissa år finns rapporterat från Nordamerika (Hornocker & Hash 1981, Magoun 1985, Banci 1987).

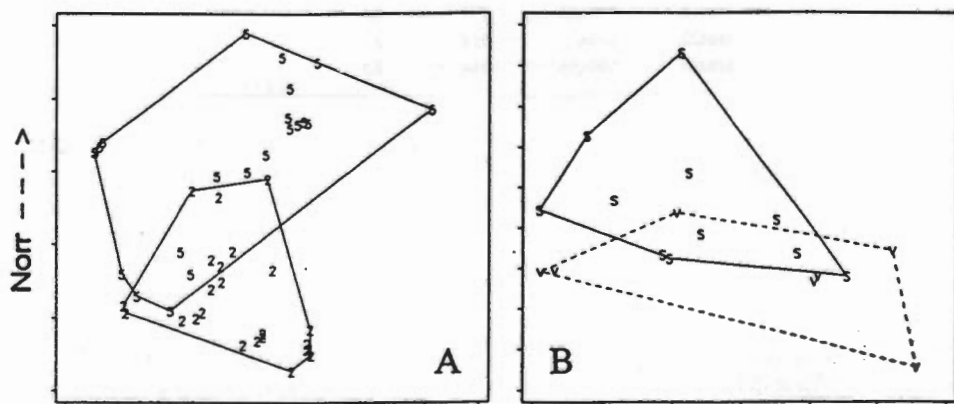
Resultatet av årets reproduktion var alltså katastrofalt dåligt; 100 % dödlighet för de ungar där vi säkert vet utgången. Detta kan jämföras med förra årets siffror. De var i och för sig också nedslående men ungdödligheten uppskattades då till "bara" 50 % (Sandell 1993). Det var tydligt att aggressivitet eller predation från artfränder var en

viktig dödsorsak under 1994, men det verkade också som om förutsättningarna för reproduktion var dåliga redan från början. De flesta honorna (märkta och spårade hade bara en unge med sig när de lämnade lyan under våren 1994 medan två ungar varit vanligast tidigare. Liknande förhållanden rapporteras från Norge. Att hälften av våra märkta honor inte ynglade kan också vara en indikation på att omständigheterna inte var de bästa. Vad den exakta anledningen i så fall kan vara vet vi inte.

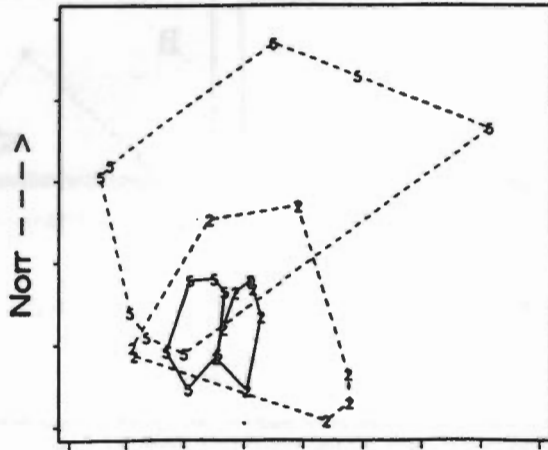
Storleken på individuella järvarns hemområden varierade med kön, årstid och reproduktiv status (Tabell 1 och 2). Både sommar och vinter hade gallhonor i medeltal de största hemområdena och hanar hade större hemområden än ynglande honor. Honor som hade ynglat hade små hemområden också under påföljande vinter. Detta verkade gälla oavsett om honan åtföljdes av ungar (F9312 vintern 93/94) eller om reproduktionen hade misslyckats (F9315 vintern 93/94 samt F9419 och F9424 vintern 94/95). Djurens hemområden är i samma stor-

leksordning som rapporterats från Nordamerika (Hornocker & Hash 1981, Magoun 1985, Whitman m fl 1986, Banci & Harestad 1990). Några av dessa studier fann också att ynglande honor hade mindre hemområden än gallhonor och att gallhonor kunde ha mycket stora hemområden, Hornocker & Hash (1981) uppmätte ett område på 963 km².

Tabell 2 presenterar varje enskild järvns hemområde under olika årstider. Undantagandes hane M9309:s mycket stora områden sommaren 1994 och vintern 94/95, hade gallhonor de största ytorna. Man kan undra om gallhonoras stora rörelser i landskapet verkligen är ett regelrätt hemområdesutnyttjande eller om det helt enkelt är frågan om djur som "hemlös" driver omkring över stora ytor eller som gör enstaka långvandringar utanför sitt egentliga hemområde. Frågan om "hemlösheten" skall vi kanske lämna därhän, men de ovanligt stora hemområdena vekar inte kunna förklaras av enstaka extra punkter (se Figur 1a och 1b). Istället var det så att gallhonor gjorde åtskilliga långa avstick-

FIGUR 1. Det ojämrna och ofta glesa myrtyndet av de största "hemområdena": (A) Gallhonor F9312 och F9315 under sommaren 1994. Siffrorna markerar enskilda pejlingspositioner - F9312s positioner markeras med 2:or och F9315s med 5:or. (B) Hanen M9309 under sommaren (heldragen linje) och vintern (streckad linje) 1994. S och V markerar enskilda sommar- respektive vinterpositioner. Skala: 10 km mellan skalstrucken, det är olika skalor på x- och y-axeln. Det är också olika skalor i delfigurena (A) och (B).

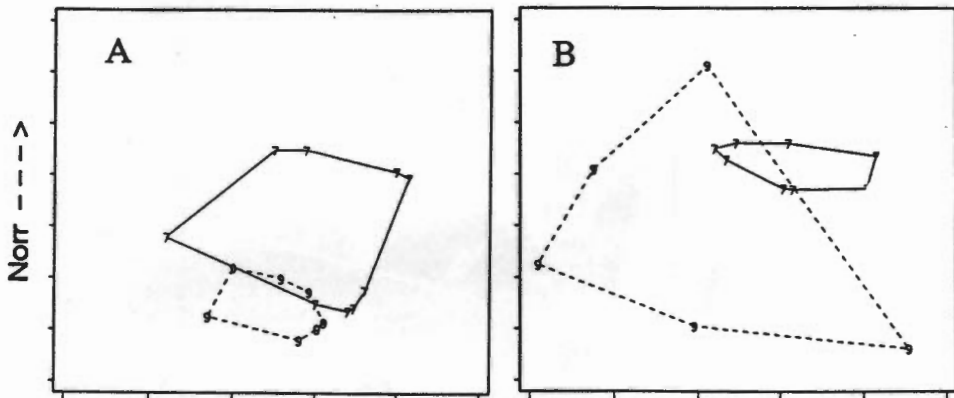
FIGUR 2. Hemområden för samma honor under ett reproduktivt respektive ett gallår. Honorna F9312 (markerad med 2xor) och F9315 (5xor) under sommaren 1993 (heldragen linje) då båda fick ungar och under sommaren 1994 (stroccad linje) då båda gick gall. Skala: 10 km mellan skalsrecken, det är olika skalor på x- och y-axeln.

are från ett mer frekvent besökt kärnområde inom det stora "hemområdet" (Figur 1a). Kanske skall dessa kärnområden betraktas som gallhonornas egentliga hemområden? När det gäller M9309:s stora områden under sommaren 94 och vintern 94/95 är bilden ganska likartad. Pejlingarna är färre, men samma mönster framträder med ett mer frekventat kärnområde och flitigt förekommande långvandringar (Figur 1b).

Honorna F9312 och F9315 ynglade våren 1993 men inte våren 1994. Det gav en möjlighet att jämföra samma individs hemområdesutnyttjande under en reproduktiv säsong och en gallsäsong (Figur 2). Jämförelsen visade hur båda individernas hemområden ökat i storlek under gallsommaren och också att honornas ömsesidiga områdesöverlapp ökat. Från att ha varit obefintligt under sommaren 1993 blev det betydande när honorna gick gall under sommaren 1994 (Figur 2, Se också Figur 1 och Sandell m fl 1993).

Projektets äldsta märkta hane (M8907) återfanns död 23 december 1994. Inget på fyndplatsen tydde på annat än en naturlig död och den veterinärmedicinska analysen visade att dödsorsaken var en infektion i njuren. Djurets tänder var hårt nedslitna och det är troligt att djuret inte varit i bästa kondition. M 8907 märktes första gången som ettårig år 1989 och var alltså 6,5 år gammal vid sin död. Det är inte otroligt att detta är den maximala åldern för järvhanar i vilt tillstånd.

Pejlingsdatat tydde också på att M8907 var på retur. Under 1994 var hans hemområde betydligt mindre än året innan (både sommar och vinter, Tabell 2 och Figur 3a och 3b). En yngre granne, den tvååriga hanen M9309 utvidgade sitt område samtidigt som M8907:s minskade (Figur 3a och 3b). Datat kan tolkas som att den unga hanen drev bort M8907 då han inte längre orkade försvara sitt område. Intrycket av "tronskifte" förstärks av att M9309 verkade subdominant och avträdde delar av

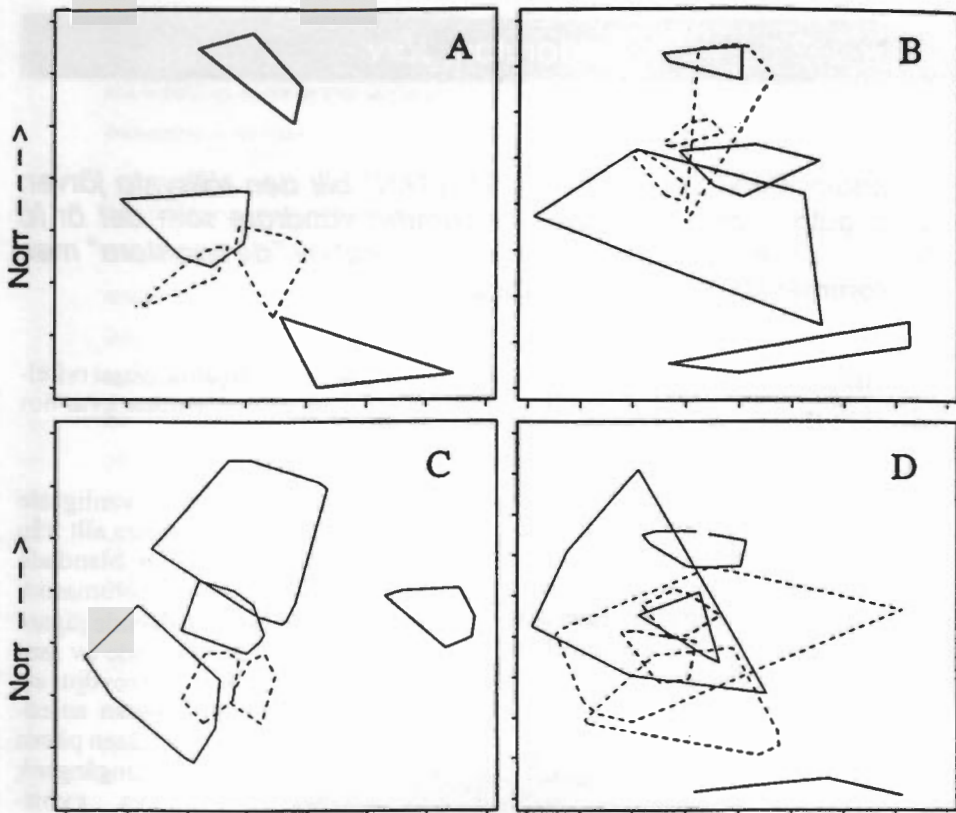
FIGUR 3. Tronskifte? Hemområden för hane M8907 (markeras med 7:or och heldragna linjer) och hane M9309 (markeras med 9:or och streckade linjer). (A) visar hemområdenas position och storlek under sommaren 1993 och (B) hur förhållandena omväxlas under sommaren 1994. (A) och (B) visar samma geografiska utsnitt. Skala: 10 km mellan skalsrecken, det är olika skalar på x- och y-axeln.

sitt hemområde till M8907 under parningssäsongen 1993 (Sandell m fl 1993).

Figur 4 visar de märkta järvarnas hemområden under fyra perioder. Under vinterperioderna verkade djur av samma kön inte överlappa i någon större utsträckning men det var ibland överlapp mellan djur av motsatt kön (Figur 4a och 4b). Under sommarperioderna överlappade inte reproduktiva honors hemområden, men däremot kunde deras områden överlappa med gallhonors eller hanars områden (Figur 4c och 4d). Hanar och gallhonor överlappade också ofta sinsemellan (Figur 4c och 4d). Speciellt gällde detta hanarna M8907, M9309 och M9323 under sommaren 1994 (Figur 4d). Närmare analys av deras områdesutnyttjande visade dock att överlappet antagligen bara var skenbart, M9309:s stora hemområde utnyttjades mycket och M8907:s och M9423:s väldefinierade och sinsemellan icke-överlappande hemområden ingick bara i "lågutnyttjade" delar av M9309:s område. De få jämförbara studier som finns

visar likartade situationer med överlapp mellan djur av olika kön och mellan hanar, men inget eller litet överlapp mellan reproduktiva honor (Magoun 1985, Banci och Harestad 1990).

Det är kanske ett sammanträffande, men hemområdena till båda de honor som ynglade och förlorade sina ungar under sommaren 1994 överlappades både av hanar och gallhonor (Figur 4d). Det rörde sig bland annat om M9423 (en för året nymärkt tvåårig hane) och den tidigare nämnda M9309. Om det ovan föreslagna scenariot med M9309 som övertagare efter M8907 som dominant hane i området är korrekt, kan detta förklara varför flera av järvhonornas ungar hittades ihjälbitna av järv. Det kan vara M9309 (och/eller M9423) som gjort rent hus med resterna av M8907:s imperium genom att döda dennes avkomma. Väl spekulativt kanske, men dessa tankegångar är värda vidare analyser. Fenomenet att nyetablerade hanar dödar reda födda ungar är känt från många djurgrupper och har en evolutionär förklaring. En bidragande orsak till att

FIGUR 4. Hemområden för samtliga vuxna djur. (A) och (B) visar situationen under vintern 93/94 respektive 94/95, (C) sommaren 1993 och (D) sommaren 1994. Hanars hemområden markeras genomgående med heldragen linje och honors med streckad linje, i (D) markeras reproduktiva honors hemområden med fet streckad linje och gallhonors med tunn streckad linje. I nederkant på delfigur (D) har den sydligaste hanes område (avsiktligt) beskärts. Skala: 10 km mellan skalstrecken, det är olika skalor på x- och y-axeln. Det är också olika skalor i delfigurena (A-D).

inomartspredationen verkar vara stor kan vara att järvpopulationen i detta studieområde är ovanligt tät. Det vore därför intressant med en jämförande studie i ett område med en glesare järvpopulation

Förra året dog en hane av inflammationer som uppenbarligen orsakats av sändarhalsbandet (Sandell m fl 1993). Under 1994 hade vi inga sådana problem och vi tror att vår nuvarande modifierade halsbandskonstruktion har eliminerat risken för fler liknande skador.

Ur årsrapporten av det svenska Järvprojektet av Mats Lindén, Mikael Sandell, Peter Segerström och Jan-Erik Läntha vid Institutionen för skoglig zoologi, Sveriges lantbruksuniversitet, 901 83 Umeå.

Sammanfattat av Pekka Bader.

Det andra djuret ut i serien "FAKTARUTAN" blir den sällsynta järven (Gulo gulo). Järven är fjällets ensam vandrare som det är få förunnat att se. Det är det minst kända djuret av "de fyra stora" men här kommer lite fakta som vi har om järven.

Utseende: Pälsen är svartbrunglänsande på vintern, hos en del individer nästan helt svart och hos andra ljusare. På sommaren är oftast pälsen lite solblekt. Ett mer eller mindre tydligt ljusare band sträcker sig längs sidan framåt över pannan och bakåt till den övre delen av den yviga svansen. Järven är kraftigt byggd, kortbent och har stora tassar. Ett bra kännetecken är dess typiska "rullande" rytmiska galopp.

Storlek: Järven är Europas största mårddjursart och vikten ligger på ca 10-20 kg. Kroppen är 80-100 cm lång med en svans på ca 20 cm.

Parning: Järvarna blir könsmogna vid två års ålder och parningen sker under perioden april-augusti. Som de flesta av mårddjuren har järven fördröjd fosterutveckling och fostret börjar inte utvecklas förrän runt nyår. I

februari-mars föds ungarna, oftast två eller tre stycken, och de stannar kvar hos modern till sent på hösten.

Föda: Renen är den absolut vanligaste födan men annan föda kan vara allt från smärre däggdjur och fåglar blandade med en hel del vegetabilier sommartid. Järven är inte någon framstående jägare och är vintertid oftast beroende av renkadaver som dödats av annat rovdjur eller dött av någon annan anledning. För att jakten på ren

ska bli framgångsrik krävs gynnsamma snöförhållanden t ex lös snö där järven har mycket bättre bärtyta. Järven är samlare och när den har styckat sitt

byte bär den bort delarna och gömmer dem till senare behov. Dessa köttgömmor besöks sedan ofta under vintern.

Boet: Lyan är antingen nedgrävd i snön under marken med en lång snötunnel

som ingång eller också placerad i en klippåla. Daglegan kan man träffa på under en tät gran eller i lä bakom ett klippblock.

Utbredningsområde: Man uppskattar idag stammen till ca 100 djur. Dessa finns glest utspridda i fjälltrakterna från norra Dalarna upp till norra Lappland. Starkaste fästena för järven verkar vara Sarek och områdena runt Piteälvens källflöden. Enstaka exemplar har påträffats långt söderut, ända nere i Småland och norra Skåne.

Spårstämplor: Järven rör sig i en kort, rytmisk galopp och efterlämnar ett grovt spår. Hopp med parspår och trav förekommer även. Eftersom järven är delvis hälgångare trampar den inte alltid ner

på hälen. Framfotens spårstämpel är ca 8 cm lång och 7 cm bred och bakfoten är något smalare. Både fram- och bakfötter har fem tår.

Referenser:

Illustrationer ur *Däggdjur*, Anders Bjärvall och Staffan Ullström.

Varg i Sverige 1994/95

Det här är andra vintern som föreningen har samlat in vargrapporter genom medlemmar och kontaktpersoner. Förra vintern finns redovisad i Våra Rovdjur 3/94. Det är licensjakt på varg enligt Jaktförordningen §6 men SNV har ännu inte tillåtit någon jakt då stammen ansetts för liten, och skydds jakt på varg aktualiseras ständigt, därför vill föreningen ha ett grepp om stammens utveckling, så att vi kan delta i diskussionen när jakt förs på tal.

Vi har inte några speciella pengar för att be folk kolla rapporter, så allt sker frivilligt.

Vi har gjort en blankett som spritts till våra kontaktpersoner och varit införd i tidningen och på olika sätt har folk uppmanats att skicka in rapporter om spår.

En del länsjaktvårdsföreningar och länsstyrelser följer upp vargstammens utveckling genom olika rovdjursgrupper, men de har inget enhetligt sätt att samla in uppgifter på och sättet det redovisas på varierar och någon sammanställning för hela landet görs ej.

De rapporter jag får lägger jag in i Microsoft Access databas. Ur rovdjursgruppernas rapporter har jag valt en del representativa uppgifter och lagt in dem i databasen. Jag har graderat rapporterna i fyra olika sorter efter hur väl jag känner spårkunskaperna hos rapportören.

Säker: Jag har själv varit i området och sett spåren eller känner kunskapen hos rapportören.

Trolig: Lite svagare, men borde vara sant.

Oupplärad: Jag kan inte bedömma rapporten.

Felaktig: Den har kontrollerats och var felaktig.

En del av de kolumner som finns i databasen har tagits med i listan på nästa sida..

Alla rapporter har lagts in på en karta med hjälp av programmet Tiss. Ansamlingar av prickar betyder inte många vargar utan en flitig rapportör.

Sammanfattning av olika områden

I Norrbotten har vi ingen kontakt med länsstyrelsens fjällpersonal eller länsjaktvårdsföreningen. Men Åke Aronsson och Bert-Ove Lindström har kollat tillfälliga rapporter av varg i skogslandet och sett spår av varg på två ställen. Det tycks inte finnas någon regelbunden förekomst av varg i länet.

I Västerbotten har vi bra kontakt med länsstyrelse och länsjaktvårdsförening. Glenn Nordström och jag har sett tillfälliga spår av varg två gånger.

I Västernorrland har Pelle Molin kollat många rapporter. Vargen i Viksjö tycks ej vara kvar, men han har haft några riktiga vargspår. Rune Wiklund

har haft några observationer innanför Sundsvall.

Jämtland. Få vargar och många vargspårare. Rune Wiklund, Bengt Strandberg, Rune Jönsson, Per-Ola Persson och H-E i Lillsved har spårat åt olika uppdragsgivare. Arbetet tycks inte samordnas. Av länsstyrelsen har jag fått dels den rapport som Rune Wiklund skrivit dag för dag, dels en liknande som Rune Jönsson skrivit. Det är svårt att få grepp om vad de sett och antalet vargar. Det framgår ofta inte hur sanna rapporterna som omnämns är. En del av dessa uppgifter har jag lagt in i databasen. I området söder om Gillhov där det i tre år fötts ungar fanns inga tecken under vintern på att någon kull fötts 1994. Före jul gick tre vargar tillsammans vid några tillfällen. Efter januari har bara en vargtik funnits i området. Rune Wiklund kallar den Ida eller Alfatiken, men det är oklart hur han kan veta att det är samma tik som tidigare år. I början på mars var en andra varg tillfälligt inne i området.

IRåndalen, väster om Svegi Mittådalsens samebys vinterbetesområde, upptäcktes två vargar i januari. Alf Nordin kollade spåren. De gick tillsammans, markerade och honan löpte. Mellan 17 jan och 8 mars anmäldes 86 renar tagna av varg i området. Länsstyrelsen gav först tillstånd att störa vargarna för att få bort dem, men det lyckades ej. Senare ansökte länsstyrelsen om att vargarna skulle flyttas, men SNV avtog ansökan. Efter 24 mars har Bengt Strandberg bara sett spår av en varg. Vad som hände med den andra vet han ej.

IGävleborg har Per Mellström regelbundet kollat spår efter en varg kring Åmot-dalagränsen. En gång var det två vargar tillsammans.

Kopparberg. Enstaka vargar i olika delar av länet. Mats Rapp har regelbun-

det sett spår av en varg SV Leksand.

I området runt **Fredriksberg** har det varit gott om vargspår. Vi har från föreningen besökt området under spårveckan i januari och årsmötet i mars. Länsjaktvårdföreningens anteckningar får jag inte ta del av förrän de själva skrivit en rapport och länsstyrelsen i Värmlands anteckningar får jag inte ta del av. Så jag får utgå från andra uppgifter jag fått och sådant de lämnat muntligen. Mats Kvarnström har haft ALU-jobb och spårat på dalasidan och Ulf Andersson har spårat åt länsstyrelsen på värmlandssidan. De tycks inte ha samarbetat särskilt mycket, utan hållit sig var och en på sin sida om gränsen.

Under den lodjursinventering som länsjaktvårdföreningarna genomförde den 25 februari hittades enligt uppgift från Benny Nilsson 18 vargar inom 25 km:s radie runt Fredriksberg. De skulle bestå av en grupp på Värmlandssidan, en grupp sydost om Fredriksberg, två djur norr om Fredriksberg och några enstaka. De uppgifter jag fått om inventeringen gör mig inte övertygad om riktigheten. I ett pressmeddelande den 31 jan från rovdjursgrupperna i S, T och W län skrivs att det finns en familjegrupp och 7, möjligen 10 vargar i området. Skillnaden mellan 7 och 18 är lite för stor. Två man på heltid borde ha hunnit se om det fanns 2 - 3 olika vargrupper i området.

Bilden från rovdjursgruppen är att en familj med ungar och vuxna ofta spårats väster om länsgränsen, någon kan ha varit unge från 1993 års kull. Öster om länsgränsen runt Ulriksberg och Gravendal har det ofta varit en grupp vargar. Göran Jansson och Mats Kvarnström har inte varit säkra på att där funnits årsungar och de ska inte ha markerat. Norr om Fredriksberg ska ingen större grupp ha rört sig, men ofta har

där varit spår av två vargar som markerat och följts åt. En tolkning skulle kunna vara att det fanns tre olika revir, två föryngningar och ett ytterligare par. Det skulle också kunna vara en familj med årsungar och fjolårsungar som rört sig över hela området på 5 x 3 mil. Så länge föreningen Våra Rovdjur inte får ta del av anteckningar och kartor med inritade spårningar, så att vi själva kan ta ställning till materialet så är jag inte övertygad om att det varit mer än en familjegrupp.

Värmland. Kennet Jonsson har spårat åt länsstyrelsen i norra Värmland. Före jul gick fyra vargar tillsammans runt Bjurberget. Senare har ofta tre djur gått tillsammans, dessa spårades under föreningens spårvecka i januari. Det har ofta varit spår av en varg längre norrut i området Vermundsjön - Höljes. Enligt Kennet finns inga tecken på någon föryngning våren 1994, men ett par har löpt och markerat.

Kronoberg. Erik Rasmussen och Lars Carlsson har kollat många rapporter. Spår av en varg har setts då och då i området Växjö - Kosta - Emmaboda - Tingsryd. Erik Rasmussen menar att vid några tillfällen har de haft spår av två djur tillsammans, men bitarna har varit för korta, kring 50 meter. Det behövs längre spårningar för att avgöra antal, så för mig är det bara en.

Antal varg

Det är svårt att summera antalet vargar desto fler de blir. Observationerna är spridda i tiden och över landet. Men en ungefärlig summering kan bli följande: Regelbunden förekomst Jämtland 3, Norra Värmland 5, Fredriksberg 8, Hälsingland 1, Småland 1, Leksand 1. Udda: Norrbotten 1, Västerbotten 1, Ångermanland 1, Medelpad 1, Noppikoski 1.

Det blir 24 stycken eller en föryngning, ytterligare några par och en del ensamma.

WWF och SNV

Det känns som en omöjlig, men samtidigt nödvändig uppgift att kritiskt försöka sammanfatta vargläget i landet. Utan egna resurser för att själv kontrollera rapporter blir man hänvisad till andra människors uppgifter. Jag har ingen bra metod att skilja sanna från osanna uppgifter. Men jag vet att även de kunigaste personer gör misstag i alltför hög utsträckning. Därför behövs större öppenhet mellan olika parter. Om olika rovdjursgrupper redovisar sina uppgifter på ett torftigt sätt, samtidigt som de inte låter andra ta del av deras anteckningar så kan man inte annat än misstro deras uppgifter. Ansvaret ligger delvis hos WWF och SNV som stödjer de olika grupperna med pengar. WWF och SNV skulle kunna ställa krav på rovdjursgrupperna att de bättre formulerar målsättningen med spårningarna, utarbetar instruktioner för spårarna, redovisar resultatet på ett övertygande sätt och diskuterar hur spårningarna ska göras för att inte störa vargarna.

Erik Isakson

VÅRA ROVDJUR • NR. 2-95

FORENINGEN VÅRE ROVDYR • Postboks 17 • 2420 TRYSIL

Miljøverndepartementet
Postboks 8013
0030 OSLO

20. januar 1995

UTVANNING AV KVOTEJAKTORDNINGEN FOR GAUPE

I den senere tid har det fremkommet markerte ønsker fra jegerhold om økte muligheter for jakt på gaupe. Et av disse ønskemål er å utvide jaktområdet fra fylker med gaupejakt inn i fylker uten slik jakt. Begrunnelsen har vanligvis vært at det dreier seg om større skogområder som naturlig hører sammen på tvers av fylkesgrenser. Et eksempel er Nes og Eidsvoll kommuner i Akershus. I dette området og over på Hedmarksiden ble det forrige sesong sporet tre gauper. Fylkesgrensen ble opplagt betraktet som en hemsko i jakten etter gaupene som stadig streifet inn i fredet territorium. Direktoratet avviste ønskemålet i år, men vi frykter at situasjonen blir en annen i nær fremtid hvis to eller flere fylker med ulik ordning vedrørende gaupejakt inngår regionale avtaler.

Vi ser ingen hensikt i en ordning der fylkesmannen skal ha anledning til å iverksette kvotejakt dersom det i praksis blir tale om en helt annen administrativ forvaltning. Vi anmoder Departementet om en klargjøring av hva som skal være retningsgivende for den fylkesvise kvotejakten.

Yngve Kvebæk
Skr.

DIREKTORATET FOR NATURFORVALTNING

Kontor: Tungasletta 2, Telefon: 07 58 05 00, Telefax: 07 91 54 33
Postadresse: 7005 Trondheim

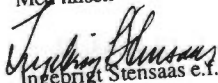
Foreningen Våre Rovdyr
Postboks 17
2420 TRYSIL

KVOTEJAKTORDNINGEN FOR GAUPE

Vi viser til Deres brev vedrørende ovennevnte av 20. januar 1995. Vi beklager at henvendelsen ikke er besvart tidligere.

Direktoratet for naturforvaltning vil som et svar på Deres henvendelse vise til vedlagte brev til Fylkesmannen i Vest-Agder av 19. januar 1995.

Med hilsen

Ingebrigt Stensaas e.f.
fung. kontorsjef

Jørund T. Braa

Vedlegg: 1

Gjenpart: Miljøverndepartementet

DIREKTORATET FOR NATURFORVALTNING

Kontor: Tungasletta 2, Telefon: 73 58 05 00, Telefax: 73 91 54 33
Postadresse: 7005 Trondheim

ARKIV

Eksp. 24.01.95
Sign. GH

Fylkesmannen i Vest-Agder

Deres ref.
93/1052/KJ/461.413

Vår ref. (besvart ved svar)
95/515-3 JTB LØ
Art. 444.6

Dato
19.1.1995

KVOTEJAKT PÅ GAUPE I VEST-AGDER 1995

Vi viser til Deres høringsbrev av 9. januar 1995 vedr. ovennevnte.

Fylkesmannen i Vest-Agder har foreslått en kvote på ett dyr gjeldende for to kommuner i fylket. Fylkesmannen skriver at gaupebestanden i fylket isolert ikke tilfredsstiller kravene for å åpne for kvotejakt. Fylkesmannen har imidlertid funnet det naturlig å se gaupebestanden i Vest-Agder i sammenheng med bestanden i nedre deler av Setesdal i Aust-Agder.

(fortd.) →

Kvotekjakt på gaupe er hjemlet i forskrift om forvaltning av bjørn, jerv, ulv og gaupe av 9. juli 1993. I forskriftens merknader til § 5 står det bl a:

" Paragrafens første ledd gir fylkesmannen hjemmel til å fastsette fylkesvise eller distriktvise kvoter for uttak av gaupe. I områder der det ikke er gaupebestander med tilstrekkelig reproduksjon, skal det ikke åpnes for jakt på gaupe. Både kvotens størrelse og fordeling på kjønn og alder skal fastsettes på grunnlag av data om bestandens størrelse og sammensetning i vedkommende fylke/distrikt".

Forskriften fastslår at fylkesmannen skal vurdere evt. kvotekjakt på bakgrunn av bestandssituasjonen i vedkommende fylke eller deler av dette (distrikt). Å åpne for kvotekjakt i et fylke som isolert sett ikke tilfredsstiller slik jakt, men som grenser til ett eller flere fylker som har en bedre bestandssituasjon og har åpnet for slik jakt, er dermed ikke i tråd med forskriftens bestemmelser. Dette ville eksempelvis kunne bety at de aller fleste fylkene i landet kunne åpne for gaupekjakt i 1995.

At fylker som isolert vurderer gaupebestanden som stor nok til å åpne for gaupekjakt samarbeider om kvotefastsettelsen er likevel en forutsetning, jf våre retningslinjer av 25. oktober 1993. Dette er eksempelvis gjort i Trøndelagsfylkene, hvor Fosenregionen utgjør en enhet med en egen kvote, selv om regionen omfatter to fylker.

Underordnet det som står ovenfor, kan DN dessuten ikke se at Fylkesmannen i Vest-Agder har tilpasset sin kvote og argumentasjon for en slik kvote med nabofylket i øst. Førstnevnte fylke foreslår en kvote delvis på bakgrunn av bestanden i sistnevnte fylke. Jf rapport fra Per Espen Fjeld Natur- og Miljøundersøkelser, en rapport som Fylkesmannen i Aust-Agder bygger sitt kvoteforslag på, vurderes dette anderledes:

" ...Som geografisk enhet for kvotefastsettelse er det ikke tilstrekkelig faglig grunnlag for å vurdere bestander utenfor fylket som naturlig samhørende med de forekomster som er i Aust-Agder."

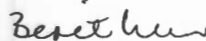
Jf ovennevnte retningslinjer bør det dessuten ikke åpnes for jakt med en så lav kvote som én eller to gauper. Å fastsette en kvote på ett dyr blir ytterligere betenkelig når kvoten delvis bygger på tilveksten i et annet fylke.

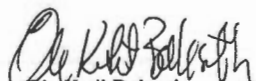
DN mener Fylkesmannen i Vest-Agder ikke bør åpne for kvotekjakt på gaupe i 1995, forutsatt at fylkesmannen fortsatt er av den formening at gaupebestanden i fylket isolert ikke tilfredsstiller kravene for å åpne for kvotekjakt.

Vi minner om at dersom gaupe volder beydelig skade på husdyr kan fylkesmannen gi fellingstillatelse på gaupe, jf ovennevnte forskrifts § 3.

Direktoratet for naturforvaltning vil ellers gjøre fylkesmannen oppmerksom på at en høringsfrist på underkant av én uke er for kort, samt at DN ikke er en høringsinstans slik fylkesmannen her har lagt opp til.

Med hilsen

Berit Lein e.f.
avdelingsdirektør

Ole Ketil Bøkseth

Gjenpart: Fylkesmannen i Aust-Agder
Fylkesmannen i Rogaland

PROSJEKT VANDREFALK SØRØST-NORGE

1995

Hekkeresultater mm.						
Lokalitet	Antall flyged. unger	Unger ringmerket*	Blodprøve tatt	Antall banner (M)	Antall hunner (F)	Merknader
AA-1	MISLYKKET HEKKEFORSØK					
B-1	3	X	X	1	2	Samlet inn 1 uklekt egg
B-2	4	X	X	2	2	
B-3	-					
B-4	1	X	X	1		3 unger forsvunnet tidlig etter klekking
B-5	1	X	X	1		Samlet inn 1 uklekt egg
B-7	3	X	X	1	2	
B-8	MISLYKKET HEKKEFORSØK					
O-1	4	X		1	3	
V-1	4	X		1	3	
V-2	-					
V-3	-					
V-4	3	X		1	2	
V-5	4	X	X	2	2	
T-1	4	X	X	1	3	
T-3	3			ukjent		
T-4	2	X	X	2		Samlet inn 1 uklekt egg
T-5	4	X	X	2	2	
T-8	1	X	X	1		Samlet inn 1 uklekt egg
T-9	3			ukjent		NY LOKALITET! Funnet 6. juli
T-10	1+					NY LOKALITET! Funnet 19. juni
21 lok.	45+ (16)	38 (13)	28 (10)	17 (44,7%)	21 (55,3%)	

AA=Aust-Agder B=Buskerud O=Oppland V=Vestfold T=Telemark

*) Fargeringskombinasjon: Svarteloksert konvensjonell ring på høyre bein
Svarteloksert kodering med popnagler på venstre bein

Fordeling av flygedyktige unger på fylker (N=45)

Buskerud: 12 unger 2,4 fl.d. unger/vellykket hekking (N=5)
Oppland: 4 unger (N=1)
Vestfold: 11 unger 3,67 fl.d. unger/vellykket hekking (N=3)
Telemark: 18+ unger 2,57 fl.d. unger/vellykket hekking (N=7)

Fordeling av kullstørrelser (N=16)

1 unger: 4 kull (25%)
2 unger: 1 kull (6,25%)
3 unger: 5 kull (31,25%)
4 unger: 6 kull (37,5%)

Ungeproduksjon i prosjektområdet (inkl. AA + O)

Antall fl.d. unger/vellykket hekking: 2,81 (N=16)
Antall fl.d. unger/hekkeforsøk: 2,50 (N=18)
Antall fl.d. unger/territorielt par: 2,14 (N=21)

Odd Frydenlund Steen, 23. august 1995

**PROSJEKT VANDREFALK SØRØST-NORGE
1995**

HEKKERESULTATER

Lokalitet	Par på lok.	Enslig fugl	Egg lagt	Klekte unger	Flyged. unger	Ringm. unger
AA - 1	X		2+	0 (?)	0	
B - 1	X		4	3	3	3
B - 2	X		4	4	4	4
B - 3	X		0 (?)			
B - 4	X		4	4	1	1
B - 5	X		2+	1	1	1
B - 6	-		-	-	-	-
B - 7	X		3+	3	3	3
B - 8	X		2+	1 (?)	0	
B -		X				
B -		X				
B -		X				
O - 1	X		4	4	4	4
V - 1	X		4	4	4	4
V - 2	X		0			
V - 3	X		0			
V - 4	X		3	3	3	3
V - 5	X		4	4	4	4
T - 1	X		4	4	4	4
T - 2	-					
T - 3	X		3+	3	3	3
T - 4	X		3	2	2	2
T - 5	X		4	4	4	4
T - 6	-					
T - 7	-					
T - 8	X		2+	1	1	1
T - 9 NY	X		3+	3+	3	0
T - 10 NY	X		1+	1+	1+	0
Ø - 1	-					
SUM	21	3	56+	49+	45+	38

Sammendrag

Tilsammen 21 par ble registrert i Aust-Agder, Buskerud, Vestfold, Telemark og Oppland i 1995. Av disse var det 18 som gikk til hekking, hvorav 16 par gjennomførte vellykket hekking. To par mislyktes under eggperioden. Det ble ikke registrert vandrefalk på hekkeplass hverken i Akershus, Hedmark eller Østfold, men et nytt par ble funnet ca 6 km fra Ø-1 på svensk side. Det ble funnet to nye par i prosjektområdet i 1995 (begge i Telemark og seint i hekkesesongen), og enslige falker er observert på tre forskjellige, potensielle hekkelokaliteter i Buskerud. En skadet, 4-årig hunn ble funnet i mai i Buskerud (ringmerket på V-3 i 1991). Denne hadde stor rugeflekk, og ble funnet i kort avstand fra et aktuelt hekkeberg. Sannsynligvis må den ha forsøkt å hekke i nærheten. Det aktuelle hekkeberget har bare blitt undersøkt med teleskop på avstand. Det ble registrert mye ekskrementer som kan ha sammenheng med etablering av vandrefalk.

Ringmerking

Fargeringskombinasjonen i år var svart standardring på høyre bein og svart kodering (ny type med popnagler og vertikaltstilt kode) på venstre bein.

UNGEPRODUKSJON

3,11 egg/kull	(N=18)
2,88 klekte unger/hekkeforsøk	(N=17)
2,81 flygedyktige unger/vellykket hekking	(N=16)
2,50 flygedyktige unger/hekkeforsøk	(N=18)
2,14 flygedyktige unger/okkupert lokalitet	(N=21)

Odd Frydenlund Steen, 23. august 1995.

Salgsartikler:

VERN ULVEN I NORGE

Tinnfigurer: Bjørn, ulv, jerv og gaupe (ca. 90 - 120 gram) pr. st. kr. 70,-

Foreningens logo som tøymerke i farger, (6 x 7 cm.) kr.35,-

T-skjorte, hvit med foreningens logo, størrelse S - M - L - XL kr. 95,-

Klebemerker, "Vern ulven i Norge", trekant (sidekant 16 cm.) rektangulært (30 x 6,5 cm.) for montering på innsiden av glass kr. 25,-

Allt fritt tilsendt ved forhåndsbetaling. Bank- og postgironr. finnes annetsteds i heftet.

Foreningen Våre Rovdyrs rovfuglmottak

Ideen om å etablere et mottak for syk og skadet rovfugl ble født da undertegnede ble forspurt om å ta hånd om en avkreftet ung hønsehauk i januar 1994. Jeg hentet fuglen hos en mann, som forøvrig er småviltjeger, men tydeligvis ikke befengt med det rovvilthatet som ofte finnes i de kretser. En lokal kyllingfarm bidro med fôr, og hauken kom seg raskt. I mars 94 ringmerket vi fuglen som fikk etterhvert friheten tilbake med omhyggelig pressedekning.

Jeg har et småbruk ved Skogbygda i Nes kommune - Akerhus fylke, hvor muligheter til et rehabiliteringssenter er tilstede. I tillegg til gode byggeomuligheter ute er det også flere rom innomhus som kan brukes.

Det viste seg at det var penger å hente til denslags virksomhet, og i samarbeid med FVR ble søknad sendt til ekteparet Sølies Fond, som bevilget kr. 13.000 til bygging av flyvebur.

Alle nødvendige tillatelser ble innhentet, fra den lokale miljøvernssjef til Direktoratet for natutforvaltning (DN). Vi sendte en orientering til kommuner og fylker samt aktuelle lag og foreninger.

Bygget ble reist av Yngve Kvebæk, Morten Bilet og meg selv. Vi brukte granvirke som reisverk trukket med brukt rekestrål. Målene er grunnflate 4x8 m. og 4 m. høyt. Det ble laget levegg med sitteposter og tak, samt kasse for eventuelle ugler. Anlegget har hittil hatt få pasienter så det kan her fortelles litt om hver fugl.

Den første offisielle henvendelsen var fra viltnemda om vi kunne motta en hønsehauk som var skadet i vingen. Ved ankomst ble jeg opplyst om at hauken var anbrakt på et bad og at jeg måtte hente den selv. På vannkrana satt det imidlertid ikke en hønshauk men en liten og pjusket Tårnfalkhann med sterk skade i venstre håndledd. Fuglen ble i samråd med lokal veterinær Karin Olsen sendt til de evige jaktmarker. Karin var forøvrig villig til å være mottakets faste veterinærkontakt og er således meget verdifull.

En kattugle, påkjørt ved grensetraktene og tatt hånd om av en familie, var neste pasient. Trolig hadde uglen hjernerystelse og var noe "groggy". Dette var i sommerferien 94 og ugla måtte bli med familien og meg på en hyttetur til Finnskogen, hvor den satt i vedskjulet og fikk kattenmat (Whiskas) morgen og kveld med irørt hår fra guttungen. Etter to uker var den i fin form og ble sluppet.

Perleugla som Morten Bilet kom med våren 95 var pjusket og utmattet da den ble funnet i Oslo, iferd med å bli mobbet av en flokk Skjærer. Etter to uker

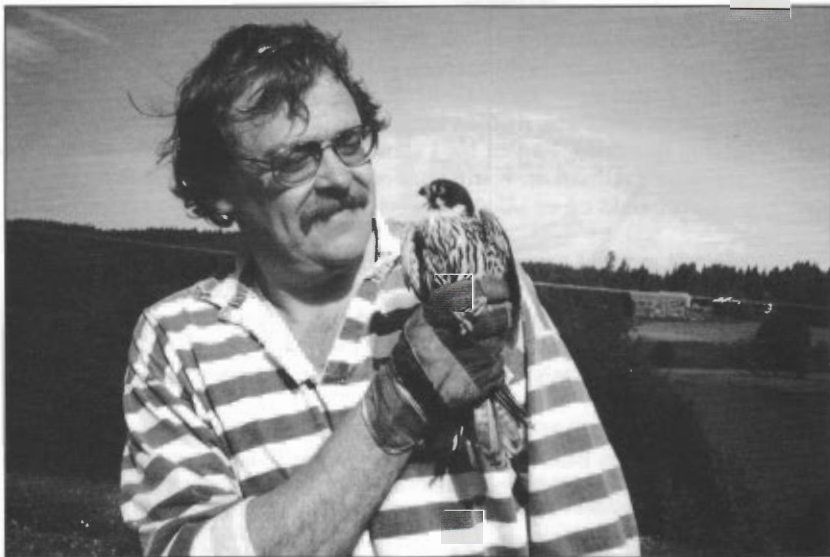
med foring og flyvetrening var den klar for å slippes, også dette omtalt i pressen.

Den foreløpige og siste og mest eksklusive gjesten var en Lerkefalk som ble funnet i Skedsmo kommune på forsommeren i år. Gjennomvåt og uten i stand til å fly ville den neppe ha klart seg mye lenger. Det første døgnet måtte den tvangsfores, men maten "satt" og snart kviknet den til. 10 dager gamle kyllinger ble servert på avis som fuglen omhyggelig ribbet og deretter børstet fjærene vekk. Tarmer ville den ikke ha, så disse dro den bort fra avisa som tysligvis skulle fungere som tallerken. Dette ritualet gjentok seg hver gang og restene lot den ligge på avisa. Lerkefalken Spiste omtrent som en gammel fin frue! Fuglen kom seg raskt og etter to uker ble også den sluppet og tok straks kursen "sørover"

Dette er status så langt. Vi håper, etterhvert som mottaket blir enda bedre kjent, at det vil komme flere pasienter. Vi ønsker å samarbeide med andre liknende mottak i landet ved for eks. kapasitetsproblemer. Utveksling av erfaringer og kunnskap er viktig ved slike mottak, noe som vi vil bestrebe oss på å gjøre. Derfor ønsker vi tilbakemelding fra personer som som driver eller har drevet med slik virksomhet, dette for å gi en hardt presset fuglegruppe de beste muligheter for overlevelse og frihet.

Med hilsen

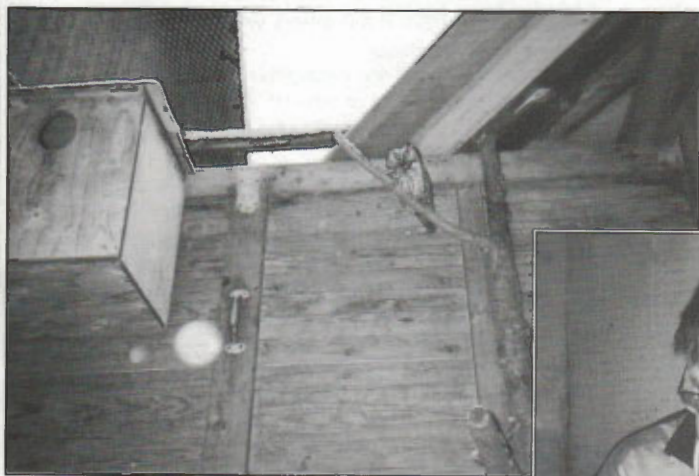
Geir Sjøli
Styremedl. i FVR

GEIR SJØLI MED EN AV SINE "PASIENTER" RETT FØR DEN FÅR FRIHETEN TILBAKE.

SKADET ELLER SYK ROVUGL SKULLE HA DE BESTE FORUTSETNINGER FOR Å KOMME TIL HEKTENE IGJEN HER. ↗

KATTUGLA FANT SEG FORT TIL RETTE. ↗

”GROGGY”- MEN I TRYGGE HENDER HOS GEIR. →

EIDSIVATING LAGMANNSRETT

gjør vitterlig:

År 1995 den 29. september ble det av lagmannsretten for Hedmark og Oppland lagsogn i straffesak nr 95-01493 M

Den offentlige påtalemyndighet
(Førstestatsadvokat Jørn Holme)

mot

~~XXXXXXXXXX~~

(Advokat Petter Kramås
H.r.advokat Olav Hestenes)

Rettens medlemmer: Førstelagmann Odd Jarl Pedersen
Lagdommer Fritz I. Borgenholt
Forsker/rovdyrkon. Steinar Wikan
Viltforvalter Gunnar Henriksen
Gårdbruker Gunnar Jevnaker

avsagt slik

d o m:

Fredag 8. oktober 1993 drev ~~XXXXXXXXXX~~ elgjakt i Åkerberget ved Eidsberget i Våler. Under jakten skjøt ~~XXXXXXXXXX~~ en fredet bjørn. Statsadvokatene ved Økokrim tok den 26. august 1994 ut tiltale ved Solør herredsrett mot ~~XXXXXXXXXX~~ til

fellelse etter:

Viltloven § 56 første ledd annet straffealternativ, jf § 3 annet ledd første punktum jf første ledd;

For under særlig skjerpene omstendigheter å ha drept fredet vilt:

Fredag 8. oktober 1993 ca kl. 1200 i Åkerberget ved Eidsberget i Våler, felte han en fredet hannbjørn ved å avfyre ett eller flere skudd med sin rifle. Bjørn var av viltmyndighetene på tidspunktet for handlingen vurdert som en sårbar viltart.

Det tas forbehold om å nedlegge påstand om inndragning av en Remington Woodmaster jaktrifle mod. 742, jfr. strl. §35, 1 ledd og påstand om fradømmelse av jaktrett i 3 -tre- år, jfr. strl. § 29 nr. 2.

██████████ ble den 21 oktober 1994 funnet skyldig etter tiltalen i en enstemmig dom av Sølør herredsrett:

1. ██████████, født 10 januar 1933, dømmes for overtredelse av viltloven § 56 første ledd, første straffealternativ, jf § 3 annet ledd, første punktum, jf første ledd, til en straff av fengsel i 21 -tjueen- dager. Fullbyrdelsen av straffen utsettes etter reglene i straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på to år.
2. Han fradømmes retten til å drive jakt i 3 -tre- år, jf strl. § 29 nr 2.
3. I medhold av strl. § 35 inndras til fordel for Viltfondet en Remington Woodmaster jaktrifle, mod. 742.
4. Saksomkostninger idømmes ikke.

Høyesteretts kjæremålsutvalg tillot lagmannsrettsbehandling ved beslutning av 10. mars 1995. Statsadvokatene ved Økokrim tok den 29. mai 1995 ut tiltale ved Eidsivating lagmannsrett mot ██████████. Tiltalen er den samme som for herredsretten.

Hovedforhandling ble holdt den 25, 26, 27 og 28. september 1995 i Åsnes rådhuset på Flisa. Retten var satt med to sakkyndige meddommer og en fra det almennlige utvalg.

Tiltalte møtte. Han forklarte at det var han som felte bjørnen, men han erkjente seg ikke straffskyldig fordi han handlet i nødverge.

██████ har forklart at etter lunch under jakten den 8. oktober 1993 skulle han gå alene med løshund for finne elg. Det var en to år gammel grå elghund med navn Bas. ██████ hadde en halvautomatisk rifle, Remington Woodmaster mod. 742, kaliber 308 Win med kikkertsikte. Riflen har en funksjonsfeil som medfører at den får forkiling etter avfiring. Forkiling kan unngås ved å holde under magasinet ved avfiringen av skuddet.

Da de hadde gått i ca 20 minutter, løp hunden ut og ble borte. Etter et par minutter hørte ██████ at hunden skrek og han trodde at hunden hadde fått kontakt med elg. ██████ smøg seg forsiktig etter i retning hunden og hørte da at hunden hadde fått stålos. Han hørte losen i ca 15-20 min og fortsatte mot stedet der losen kom fra. Det var tett granskog i de siste 250 meterene mot losen. Da han kom helt frem, var det første han så hunden som løp frem og tilbake. Noe annet dyr så han ikke. Men da han hadde beveget seg litt til, fikk han se et dyr liggende på bakken med ryggen mot ham. Han gikk ut fra at det var en skadeskutt elg. Han flyttet seg så noen meter til siden, og så da at det var en bjørn som var i losen. Han så bjørnen reise seg og slå mot hunden. Bjørnen virket noe treg med å komme seg opp.

██████ har forklart at han var på 12 - 15 meters avstand da han oppdaget at det var bjørn som sto i losen. Han gikk ned i knestående og ropte to ganger "Bas". Hunden forlot da losen og løp i en bue mot ██████ og stilte seg ved bena hans. Da hunden var forsvunnet fra bjørnen, snudde bjørnen seg, opptatt av hunden. Bjørnen løftet seg opp, dreiet hodet og kroppen i retning mot vest etter hunden og slapp seg ned på forbenene. Bjørnen så da i retning mot ██████ og hunden. ██████ så at bjørnen var

opphisset og følte at at den var på tur til å angripe. Han følte seg truet på livet. Det var ikke mulig å trekke seg tilbake fordi da var han sikker på at bjørnen ville ha fulgt etter hunden og angrepet ham da bjørnen hadde fått øye på ham. Han fyrte derfor av et skudd mot bjørnens hode fordi han på grunn av fare for forkiling regnet med bare å ha ett skudd. Skuddet traff i bjørnens panne. Bjørnen falt rett ned og brølte flere ganger rett etter hverandre. Han visste at skuddet hadde drept bjørnen, men tok likevel et steg frem og fyrte av et skudd til som traff på venstre side. Deretter gikk han ytterligere frem mot bjørnen og avfyrte et skudd, og endelig fortsatte han helt frem og avfyrte et fjerde skudd. Deretter snudde han bjørnen og tok ut mavesekken.

Lagmannsretten bemerker at det er på det rene at [redacted] forsettlig skjøt og felte et totalfredet vilt. Det foreligger således en overtredelse av jaktlovens § 50 medmindre fellingingen er lovlig etter viltlovens § 11 første ledd:

Vilt kan felles uten hensyn til fredning når felling må ansees påkrevet for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person.

Bestemmelsen har meget til felles med straffelovens regel om nødverge. Den gjør en ellers straffbar handling rettmessig når den foretas i forsvarsøyemed. Bjørn vil alltid representere en betydelig fare hvis den går til angrep på et menneske. Men det er ikke tilstrekkelig til at en jeger uten videre kan skyte bjørn hvis han treffer på den. Loven krever at det har oppstått en aktuell fare for et konkret angrep. Angrepet behøver ikke være påbegynt. Det er tilstrekkelig at det er en realistisk mulighet for at et angrep vil komme umiddelbart.

Selv om bjørnen representerer en betydelig fare for mennesker hvis de angripes, er det meget sjelden at bjørn angriper mennesker. Normalt angriper ikke bjørnen et menneske selv om den blir oppmerksom på det. Bjørnen stikker sin vei når den blir under vær med mennesker, men i visse situasjoner er det stor risiko for angrep. Det gjelder skadskutt bjørn, binne med unger, bjørn på kadaver, bjørn i nærheten av sitt hi og når mennesker kommer uforvarende på bjørnen. Lagmannsretten bedømmer det slik at [redacted] aldri var i noen aktuell fare under sitt møte med bjørnen.

Selv da hunden kom til tiltalte og bjørnen dreide hodet mot mann og hund, var det objektivt sett ikke faretruende, selv etter at ████████ hadde gitt seg til kjenne ved å rope på hunden. Bjørnen ville høyst sannsynlig ha fjernet seg så snart den hadde blitt oppmerksom på at det var menneske i nærheten. Den viste ikke tegn som tydet på at den ville angripe, noe som er vanlig når bjørn blir provosert.

Men i en straffesak er det ikke den objektive fare som er avgjørende. ████████ skal bedømmes ut fra sine forutsetninger. Overtredelse av viltlovens § 56 er straffbar i uaktksom form slik at hvis ████████ var i villfarelse med hensyn til den aktuelle fare, kan han bare dømmes hvis han kan bebreides sin villfarelse.

Partene er uenige om hvor ████████ stod da han avfyrte første skuddet og hvilket av de fire skudd som ble avfyrt først.

Lagmannsretten fester ikke lit til ████████ forklaring om at skuddet mot pannen var første skudd. Han har selv forklart at bjørnen brølte flere ganger etter dette skuddet. Dette er uforenlig med de skader skuddet voldte på bjørnens hjerne. Han har videre forklart at bjørnen falt rett ned. En slik posisjon er uforenlig med skuddkanalene til de to påfølgende skudd.

Når det gjelder avstanden skuddene ble avfyrt på bemerker lagmannsretten at det på åstedet er det funnet til sammen 4 patronhylser, som tilsvarer det antall skudd som ble avfyrt. Samme dag bjørnen ble skutt ble det ved visuelt søk funnet 2 hylser på 12-13 meters avstand fra bjørnen og det ble funnet 1 hylse tett ved bjørnen, tydeligvis fra det siste skuddet, "nådeskuddet". Senere ble det søkt med metaldetektor i en større område og det ble da funnet en patronhylse i en avstand av 24 meter fra det sted bjørnen falt. Alle de 4 patronhylsene er undersøkt og det er fastslått at de stammer fra ████████ rifle. ████████ har selv hevdet at han befant seg på ca 12 meters avstand da han avfyrte første skudd, dvs i nærheten av det sted hvor det senere ble funnet 2 patronhylser. Han beveget seg deretter noe nærmere og avfyrte 2 skudd til. Hvis ████████ forklaring om dette legges til grunn, burde politiet i en avstand av ca 12

meter funnet 3 hylser og ikke 2, som tilfellet var. Videre ville det da være avfyrt 4 skudd, men kun funnet 3 patronhylser som stammet fra den aktuelle hendelse.

På ca 24 meters avstand ble det imidlertid funnet en fjerde patronhylse som også stammet fra ██████ rifle. ██████ ble i politiavhør konfrontert med funnet av en hylse på 24 meters avstand fra stedet bjørnen falt, og ga da, om enn motstrebende, uttrykk for at dette måtte være den manglende tomhylsen fra det første skuddet. Først gjennom et avisintervju med ██████ i januar 1994 fremkommer opplysninger om at den hylsen som ble funnet på en avstand av 24 meter skulle stamme fra en rekonstruksjon for TV 2. ██████ skal her ha avfyrt et skudd fra ca 12 meters avstand, plukket opp tomhylsen og deretter kastet denne bak seg. Etter hva som er fremkommet i retten er det ingen vitner som har sett at ██████ har plukket opp tomhylsen. Kun et vitne har gitt uttrykk for å ha sett en bevegelse som kan tilsi at noe ble kastet bakover. Dette vitnet fortalte videre at denne bevegelse skjedde bak stedet de to hylsene ble funnet og at den skjedde samtidig med at hunden ██████ holdt, rykket i båndet og at bevegelsen nærmest kunne virke som en reaksjon på rykket i motsatt retning. Et annet vitne har imidlertid fortalt at ██████ først overtok hundens bånd, etter at han hadde gått til det stedet bjørnen falt. Skal kastet ha funnet sted mens ██████ holdt i hundens bånd, må kastet etter dette ha skjedd fra stedet hvor bjørnen falt og kastet må ha vært ca 24 meter langt, noe retten finner helt usannsynlig, hensett til den tette vegetasjonen og måten bevegelsen ble beskrevet på i retten.

Den halvautomatiske rifle ██████ benyttet kaster patronhylsene ut i en avstand fra 1,5-1,8 meter alt etter om skytingen skjer i knestående eller stående stilling. Fra det sted den fjerde hylsen ble funnet, var det ca 1,5 meter til en åpning gjennom vegetasjonen frem mot stedet bjørnen falt. Ved et skudd gjennom denne åpningen vil patronhylsen naturlig bli kastet omtrent til det sted der den fjerde hylsen ble funnet. Åpningen gjennom vegetasjonen gir ikke spesielt gode skyteforhold, men retten finner ikke at skyteforholdene er så dårlige at dette med særlig styrke kan tale mot at skudd er avfyrt fra dette sted.

Etter dette finner lagmannsretten det hevet over enhver tvil at [redacted] da han første gang ble oppmerksom på at det var bjørn i losen, var minst 24 meter unna. Han så bjørnen engasjert med hunden. [redacted] var klar over at bjørnen på dette tidspunkt ikke var blitt oppmerksom på ham. Han hadde gått mot vinden, kontrollert med sikte på å felle elg, og stod i knestående med kontroll over bjørnen gjennom kikkertsikte. I en slik situasjon - når bjørnen ikke har fått teft av mennesket - foreligger det ikke noe aktuell fare for angrep. [redacted] følte seg heller ikke truet på dette tidspunkt selv om bjørnen nok hadde satt en støkk i ham.

[redacted] var således i en situasjon hvor han hadde tid til å vurdere det videre hendelsesforløp. Han valgte å rope på Bas to ganger med den følge at hunden kom løpende mot ham. Det var først da [redacted] følte seg livstruet.

Det er et vilkår for at fellingens skal være lovlig etter viltloven, at den "må ansees påkrevet" for å avverge angrep. I det ligger at hvis det er andre måter å komme unna situasjonen på, må de velges fremfor å fortsette et handlingsforløp som øker risikoen for at angrep skal komme. [redacted] hadde flere muligheter. Det som måtte være mest nærliggende for [redacted] som ikke bjørnekyndig, var å trekke seg rolig tilbake. Han var en erfaren jeger og god skytter, og hadde tid til å vurdere dette handlingsalternativet.

Lagmannsretten er etter dette kommet til at det ikke var påkrevet å skyte bjørnen for å avverge et angrep. Han kunne og burde ha trukket seg tilbake før han ropte på hunden, og derigjennom unngått å skape den situasjon som [redacted] følte truende. Selv om det ikke kan kreves at [redacted] i den situasjon han kom opp i, opptrådte slik en erfaren bjørnekjenner ville gjort, må det kreves at han bruker sin alminnelige jegererfaring for å unngå å skyte bjørn. Lagmannsretten er ut fra dette kommet til at det kan bebreides [redacted] som uaktsomt at han ikke trakk seg unna.

Det var alminnelig kjent at det kunne være bjørn i elgterrenget. [redacted] visste således at det var funnet sauekadaver etter bjørn. Lagmannsretten vil bemerke at med

slik kunnskap, burde de som skulle på elgjakt ha satt seg inn og forberedt seg på den eventualitet at de kunne støte på bjørn.

Lagmannsretten finner at [redacted] må straffes etter strl § 56 første ledd annet alternativ idet fellingene foregikk under skjerpene omstendigheter. Bjørnen er totalfredet og sårbar i Norge. Den bjørnestamme som denne bjørnen tilhørte ansees ikke direkte truet, og består av mellom 150 og 200 individer. Kjerneområdet for stammen ligger i Sverige. Kun et fåtall av disse dyrene befinner seg i Norge til enhver tid. I den skandinaviske bjørnebestanden i sør-Norge er det i gjennomsnitt 14 bjørner på norsk side. Norge har, gjennom Bern-konvensjonen, påtatt seg en internasjonal forpliktelse som innebærer å bidra til en levedyktig bestand av brunbjørn. Uansett del av bjørnebestand på svensk side, er Norge forpliktet til å sørge for at de individer som befinner seg på norsk territorium forvaltes i henhold til nasjonale målsettinger.

Andre skjerpene omstendigheter kan ikke sees å foreligge. Han har ikke handlet i vinnings hensikt og det foreligger ikke holdepunkter for at det har vært noen organisert jakt.

Ved straffutmålingen bemerkes at [redacted] er tidligere ustraffet. Det er ikke behov for å straffe ham for å hindre at han skal begå nye straffbare handlinger. Han har fått de beste skussmål. Men de almenpreventive hensyn veier tungt i disse saker. Det er grupper som ikke deler lovgiverens syn på viktigheten av å ha en livskraftig bjørnestamme. Overfor dem er det viktig å markere at det reageres med straff hvis loven brytes.

Lagmannsretten er som herredsretten kommet til at en straff av fengsel i 21 dager som gjøres betinget med en prøvetid på 2 år, er passende. Etter omstendighetene har retten kommet til at bot ikke bør idømmes.

Det er påstått inndragning av jaktvåpenet i medhold av strl § 35. Retten slutter seg til dette, selv om den er klar over at dette vil være en stor kostnad for tiltalte, ut fra den

økonomi han for tiden har.

Aktor har videre påstått at tiltalte fradømmes retten til å drive jakt for en periode på tre år, jf strl § 29 nr 2. Retten har kommet til at aktors påstand også på dette punkt må tas til følge. Det framgår av det hendelsesforløp som retten har funnet bevist at tiltalte i saken ved dette høvet hadde vist seg uskikket til å utøve jakt.

Saksomkostninger er ikke påstått.

Dommen er enstemmig.

Slutning:

1. ██████████, født 10. januar 1933, dømmes for overtredelse av viltloven § 56 første ledd andre straffealternativ jf § 3 annet ledd første punktum jf første ledd, til en straff av fengsel i 21 - tjueen - dager.
Fullbyrdelse av straffen utsettes etter reglene i straffeloven §§ 52 - 54 med en prøvetid på to år.
2. Han fradømmes retten til å drive jakt i 3 - tre - år, jf strl § 29 nr 2.
3. I medhold av strl § 35 inndras til fordel for Viltfondet en Remington Woodmaster jaktrifle mod 742.
4. Saksomkostninger idømmes ikke.

Odd Jarl Pedersen

Fritz I. Borgenholt

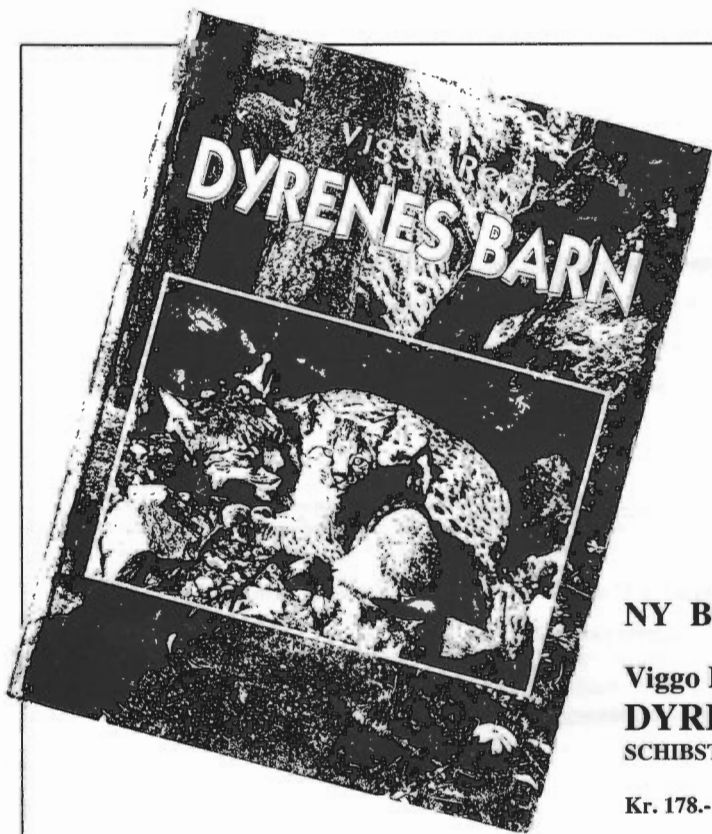
Steinar Wikan

Gunnar Henriksen

Gunnar Jevnaker

Rett utskrift bekreftes

for førstelagmannen *Tone S. Kappach*

NY BOK:

Viggo Ree
DYRENES BARN
SCHIBSTED FORLAG

Kr. 178.-

Nok et praktverk fra Viggo Ree's hånd - denne gang i form av ei bok som tar oss med på en oppdagelsesferd ut i naturen sammen med 20 norske pattedyrarter. Vi møter hareungen der den sitter og pusser pelsen sin blant gress og urter, vi møter revevalpene der de forsiktig våger seg ut av hiåpningen en tidlig vårmorgen, jerveungene som akkurat har åpnet øynene og klumper seg sammen i snøen utenfor hiåpningen mens de myser mot vårsola, og vi møter reinskalken som på tynne, ustøe bein undrer seg over verden omkring den.

DYRENES BARN er en vakker bok, både i tekst og bilder. Når boka i tillegg har en artig layout, lærerik og lettfattelig tekst og fotografier tatt av våre dyktigste naturfotografer, må jo sluttresultatet bli bra. Den vil sikkert bli godt mottatt av den yngre garde. Selv de aller minste vil ha glede av boken der de trygt forankret i mors eller fars armkrok entusiastisk peker på bildene og lurer på hva dette er for slags dyr. For det er fra barna våre er små at vi kan gi dem grunnlaget for å bli glad i det som lever og gror rundt oss. Denne boken vil garantert være et viktig bidrag til nettopp dette. Og for å sitere forfatteren selv: «Det er mens de lever at dyrene gir de største gleder i livet».

DYRENES BARN - En vakker bokgave til glede for hele familien.

Hilde Aaseth

Min venn bjørnen

Jeg har en venn,
det er en fager norsk bjørn,
vinteren har vært lang,
og kanskje har den lyst på små
barn.

Sauen løper rundt i fjellet,
bjørnen kan høre en bjelle,
den løper glad mot vårens første
måltid,
men gleden blir brått revet bort,
der står det en saueeier så stor,
med den samme jaktbørsa fra i fjor.

Bjørnen snur,
tørker vekk en tåre,
skuffelsen er stor,
hvorfor har det blitt så vanskelig,
å være en stakkars bjørn,
det eneste han ønsker,
er å få litt mat i skrotten.

Sauen den er vond,
full som den er av ull,
magen den vrenger seg,
men mat må jo selv bjørner ha,
selv om det kan smake vondt.

Kan du erindre fra da du var liten?
Fisk og tran det må vi ha,
både stor og liten.
Tenk på vår stakkars lille bjørn,
så ensom ute i skogen,
ingen sau, tran eller tomater,
bare kuler og granater...

**Bjørnedikt fra Pål J. Silihagen
(alle dyrs venn)**

ØSTLENDINGEN 4/7.-95

Hvem er dere egentlig?

Til Morten Bilet: I Østlendingen har De et tilsvaer til Magne Bekkelund med en temmelig flåsete språkbruk, hvor De er tydelig oppbrakt over at noen skulle tro at dere har 100.000 medlemmer. Det har lenge rådet uklarhet om hva denne «Foreningen Våre Rovdyr» er.

Tidligere opptrådte en viss Viggo Ree, som ble titulert som «feltbiolog» som foreningens talsmann. Postadressen ble oppgitt å være postboks 17, 2420 Trysil. Under denne adresse har foreningen opptrådt som høringsinstans i alle viktige saker vedr. rovdyrpolitikk. Siste høring om gau-

pejakt i Hedmark ble imidlertid sendt herr Morten Bilet, Oslo. (Var det ingen i Trysil til å hente posten?)

Nå har fylkesmannen i Hedmark sendt brev til flere næringsorganisasjoner i Hedmark hvor han foreslår Foreningen Våre Rovdyr som passende deltaker i et såkalt «rådgivende utvalg i rovdyraker». Gjenpart er sendt Deres forening, adr. postboks 17, 2420 Trysil.

For å vurdere om foreningen er seriøs, ville det være greit med svar på følgende spørsmål: Hvor mange medlemmer har dere i Hedmark? Hvor mange i Trysil? Hvem har hentet og henter posten i boks 17 i Trysil? Svar helst i Østlendingen.

Ole P. Skaaret

ØSTLENDINGEN, 20.2.95

Egentlig, Ole P. Skaaret?

Trysils Ole P. Skaaret har fått nok et problem å hanskas med. Etter årevis med utfall i Østlendingens spalter mot det store flertall i Norge som ønsker de store rovdirene velkommen, har han nå i leserbrev 20. februar funnet det på sin plass å rette et veldig granskende søkelys mot organisasjonen Foreningen Våre Rovdyr. Hvem er de egentlig? Altså egentlig?

Nå er det alltid en kilde til glede og sjels velsignelse hver gang Skaaret finner det maktpåliggende å gi til kjenne noen alvorssord i Østlendingen. Skaaret skuffer da heller ikke denne gang.

Med detektivens nitide metoder har han funnet at organisasjonen har adresse i Trysil. På den annen side har et brev gått til privatadressen til organisasjonens leder. Høyst mistenkelig og egnet til å ane ugler i mosen. Og ugler er som kjent rovdyr. Skaarets deduktive evner når klimaks idet han formulerer det siste, store spørsmål som må være moren til alle andre spørsmål: «Hvem har hentet og henter posten i boks 17 i Trysil?»

Hercule Poirot og Sherlock Holmes har forsøkt lignende mentale bukkeritt med stort hell. Nå skal man vokte seg vel for å rangere

Skaaret i klasse med disse, men man kan i det minste gi ham æren for å være godt på høyde med Virrum. Skaaret ønsker svar på hvem som henter posten fordi dette vil gjøre det mulig for ham å vurdere om denne organisasjonen er seriøs. For et lysende eksempel på bruk av overraskelsesmomentet! Andre vil nok ha etterlyst alternative kriterier, men ikke Skaaret! Hans utfordringer er det langt mer flukt over. Spenningen dreier seg nå om i hvilken grad dette får Foreningen Våre Rovdyr til å vri seg hemningsløst i krampaktig forsvar. Vil de til slutt senke hodet under Skaarets granskende falkeblikk og erkjenne at det egentlig er postmann Pat som står bak udåden? Slik at de kan mottas Skaarets etterlengtede godkjenningssempel?

Vil de tilby å bytte adresse med Norsk Sau- og Geitagslag i Parkveien i Oslo slik at det endelig kan bli litt orden på både det ene og det andre her i verden? Eller vil de rett og slett sette pris på å slippe å bli vurdert seriøst av en skarpladd Skaaret? Det finnes tross alt faste punkter i tilværelsen, og ett av dem er Ole P. Skaaret. Om han mot formodning skulle finne denne rov-

dyrorganisasjonen seriøs, ville det antakelig få monumentale ringvirkninger i en verden som skriker av disharmoni og labilitet fra før. Dessuten vil de vel fratas den glede det er å ta del i Skaarets gyne epistler i Østlendingens spalter.

Så stevn heller fram som du gjør — la ingen komme i veien for dine korstog. Puss rustning og skjerp sverd — bestig din stolte ganger (det må vel nesten bli en sau i dette tilfellet), og kjemp for alt hva du har kjært, liksom. Men hvem er det som egentlig går bak og dytter?

Egentlig innflytter

ØSTLENDINGEN 28.2.95

Åpent brev til fylkesmannen i Hedmark

Med henvisning til rovdyrproblemene i Hedmark både tidligere år og nå i sommer, tillater undertegnede seg å fremme følgende henvendelse:

Det er en kjent sak at det har vært politisk uenighet om rovdyrproblemene, blant annet har mitt parti, Senterpartiet, og jeg ønsket et sterkere vern av bufe og beitedyr, og at konsekvensene av dagens rovdyrpolitikk burde tillegges mer vekt. Dette kom fram både i behandlingen av St.meld. nr. 27 for 1991—92 (Rovdyrmeldinga), behandlingen av den såkalte nødvergeparagrafen i viltloven og i forbindelse med en interpellasjonsdebatt om rovdyrproblematikken i mai 1994.

Dessuten har det vært uenighet om bevilgningssummene til forebyggende arbeid og erstatning ved flere budsjettbehandlinger. Derfor er det et visst positivt tegn i at man ved vårens behandling av revidert nasjonalbudsjett i hvert fall fikk bevilget 10 millioner kroner ekstra til erstatningsformål.

Det synes også å være noe større forståelse nå for at konflikten mellom rovdyr og bufe/annet vilt gir konsekvenser som ikke kan aksepteres. Ved vårens jordbruksoppgjør 1995—96 ble det blant annet i Innst. S. nr. 200 flertallstilslutning til en merknad i næringskomiteen hvor det mellom annet heter: «Etter fleirtalet si vurdering er konfliktene mellom vern av rovdyr og bruken av verneområda til beite for bufe for store i einskilde område og for einskilde rovdyrarter. Ei for streng praktisering av vernereglane kan gå ut over næringsaktiviteten i ofte sårbare distriktskommunar. Då rovdyrmeldinga vart handsama i Stortinget var det semje om at ein skul-

le finne ein balanse der bufe og rovdyr kunne vere i same område. Fleirtalet meiner det bør vurderast om ikkje vernereglane vert praktisert for strengt, da tapet av bufe synest for stort. Det bør vurderast å leggja opp til ein meir desentralisert og samordna forvaltningsmodell.»

Etter min vurdering bør nå fylkesmannen ta mer hensyn til dette, og når det fra forvaltningen stadig hevdes at de bare forholder seg til hva Storting og regjering har vedtatt og gitt av signaler bør vel også en slik flertallsmerknad tillegges vekt.

Jeg vil derfor stille følgende spørsmål til fylkesmannen og hans miljøvernavdeling:

1. I hvor stor grad tillegges denne flertallsholdningen fra Stortinget vekt når de vurderer fellingstillatelse?

2. Hvordan vurderes søknader om fellingstillatelse fra utenfor kjerneområdet i forhold til søknader fra kjerneområdet?

3. Hvilken vekt tillegges det rent dyrevernmessige, med hensyn til den pine og de lemlestelser angrepne dyr ofte utsettes for?

Jeg håper fylkesmannen og hans miljøvernavdeling kan besvare disse spørsmålene raskt, og jeg vil så sterkt jeg kan oppfordre den samme forvaltningen til å innvilge fellingstillatelse når situasjonen er som den er, f.eks. i Våler-området.

I stedet for å bruke mer tid på en slik søknad, bør det være en større oppgave for fylkesmannen og hans miljøvernavdeling å søke om flere fellingstillatelser slik situasjonen er i Hedmark.

Ola D. Gløtvold
stortingsrepresentant

Ola D. Gløtvold og Våler-bjørnen

Ifølge Østlendingen den 1/8, har stortingsrepresentant Ola D. Gløtvold henvendt seg direkte til fylkesmannen, med nærmest et pålegg om å gi fellingstillatelse på en bjørn i Våler. Man blir betenkt når man ser at representanter fra vår høyeste konstitusjonelle myndighet viser en så amatørmessig opptreden! Dertil kommer at hans utspill grunner seg i en uttalt frykt for at næringsliv og bosetting er truet av rovdyr. Da bør det være en trøst for både han og Vålers ordfører å få vite at saueholdet i Våler kommune tilsvarer tre årsverk, til en befolkning på vel 4000 innbyggere. For fylket som helhet utgjør saueholdet snaut 580 årsverk til en befolkning på omkring 190 000 innbyggere. Den såkalte «rovdyrtrusselen» mot næring og bosettingen, synes å bli svært godt belyst i det at sauetallet i fylket holder seg ganske jevnt, og at det forekommer tilfeller der sau blir flyttet fra mindre rovdyrutsatte beiteområder og inn mot svenskegrensen og mer rovdyrbelastede områder.

Strukturen i saueholdet viser at det er få besetninger som utgjør et årsverk i Hedmark. Ofte ser man at personer som ved siden av full sysselsetting på annet hold, blant annet i offentlige stillinger, har noen sauer i tillegg. Dette er forståelig når man vet at virksomheten ofte er avgjørende for å oppfylle bo- og driveplikten på jordbruk, og at den som kan oppvise ca. et halvt årsverk i sauehold, får et statsbidrag på over 100 000,- kroner. Denne inntekten kan så brukes til skattefrie investeringer, som øker brukets verdi. Det medfører at skatteyttere og forbrukere har betalt ca. kr 75,- pr. kg sauekjøtt, allerede før det blir utlagt for salg. Hertil kommer at sauekjøttet

med sitt seks til syv ganger høyere fettinnhold enn f.eks. kalvekjøtt, er et lite anbefalelsesverdig næringsmiddel, med tanke på nåtidens folkesykdom — hjerte/kar-sykdommene.

Det nærmer seg et nytt valg, og Gløtvold slår uten blygsel politisk mynt på forsvarsløs natur. Gløtvolds parti har imidlertid stadig fremstilt seg som selve eksponenten for en helse- og naturvennlig politikk. Imidlertid er spørsmålet som stortingspolitikere fra alle partier må stille seg, om vi skal se bort fra helse spørsmål og forringelse av natur for blant annet å gi mulighet for en ekstensiv måte å oppfylle bo- og driveplikten på, ved arv/ervert av jordbrukseien-dom. Kan Ola D. Gløtvold gi oss sitt syn på dette spørsmålet?

Paul Granberg

ØSTLENDINGEN 8.8.-95

Paul Granberg og rovdirene

Paul Granberg har gjennom lang tid markert seg som en innbitt rovdyrtilhenger. Det er derfor ikke overraskende at han går til angrep når noen tillater seg å mene noe annet. Hans bruk av ord og argument understreker også et sterkt, men dessverre svært ensidig syn på saken. Blant annet uttrykker Granberg frustrasjon over at jeg i det hele tatt tillater meg å stille spørsmål ved forvaltningen, og at jeg også kan komme med egne synspunkt. Slik rovdyrpolitikken i dag praktiseres, ser nok Granberg helst at jeg skulle føle meg kneblet og bundet av det han og en del andre tydeligvis mener er opplest

og vedtatt for all tid. Retten til å påpeke uenighet for derigjennom å kunne endre forhold i samfunnet, synes å være en fjern tanke for Granberg. Et slikt syn på ytringsfrihet og demokrati er svært skremmende, og gir dårlig grunnlag for en saklig debatt. Retten til å ytre meninger og å stille spørsmål gjelder alle uansett hvilken posisjon eller mening man har. Interessant i sakens anledning er det også å minne om at representanter for de partier som gikk inn for, og slik sett står bak, dagens rovdyrpolitikk nå stiller spørsmål ved praktiseringen og konsekvensene av denne politikken.

I min henvendelse redegjorde jeg for de standpunkt som Senterpartiet og jeg har hatt og har i rovdyrpolitikken, dette for å klargjøre mitt utgangspunkt. Spørsmålene som ble stilt til fylkesmannens miljøvernnavdeling er av allmenn interesse, og slik sett hadde jeg håpet på at svarene kunne gis og presenteres slik at allmennheten hadde tilgang til dem.

Granberg kommer også inn på strukturen i saueholdet, lovverket som skal sikre bosettingen i distriktene og hva som er en helse- og naturvennlig politikk. Det er riktig at saueholdet er preget av mange små driftsenheter, og etter min mening er dette både riktig og viktig blant annet fordi dette er grunnlaget for mange til å bosette seg i distriktene. Gjennom husdyrholdet finner mange både mening i, og attåtnæring for å kunne bo i distriktene, dessuten er et husdyrhold med på å opprettholde et kulturlandskap de fleste snakker om som viktig.

Lovverket som sikrer bosetting og drift er etter min mening viktig, men Paul Granberg ønsker muligens en fraflytting fra distriktene til fordel for oppkjøp av fritidseiendommer og ubrukte areal til rovdyrområder. Interessant er det

også å merke seg at Paul Granberg synes å advare mot sauekjøtt som i stor grad baseres (burde kunne baseres) på gras og utmarksbeite. Isteden anbefaler han kjøtt som i mye større grad må baseres på kraftfôr. Jeg trodde faktisk at en person som Paul Granberg skulle ha en viss kunnskap og motforestilling til slike forslag som ofte er basert på importerte bestanddeler fra den 3. verden.

Paul Granberg er bekymret for helsespørsmålet i forbindelse med det han betegner som en forringelse av naturen, og at helsespørsmålet er langt mer sammensatt og helhetlig enn at det bare skal knyttes til rovdyrenes utbredelse. Blant annet er det langt flere enn bare saueholderne som nå føler usikkerhet for framtida, og det er et dårlig utgangspunkt for et godt livsgrunnlag og dermed en god helse.

Et samfunn der både vi og framtidige generasjoner kan leve med og av naturen og det naturgitte grunnlag, må være den mest riktige og bærekraftige naturforvaltningen. Slik Paul Granberg ensidig fokuserer på rovdyrenes rett og eksistens som «forsvarsløs natur» og det eneste viktige i en økologisk og miljømessig naturbruk og forvaltning, gjør han både miljøet og distriktene en «bjørnetjeneste».

Ola D. Gløtvold

ØSTLENDINGEN 6-9-95

Gløtvold svarer sent og ullent

For over en måned siden stilte jeg stortingsrepresentant Ola D. Gløtvold spørsmål i forbindelse med hans henvendelse til fylkesmannen angående rovdyrforvaltningen. Gløtvold hadde altså god tid, men ventet med å svare til så nær valget at kommentarer ikke kunne gis før valget var over. Den taktikken kjenner jeg igjen fra forrige valg.

Det nye og meget interessante, er at Gløtvold ser det som et skremmende anslag mot ytringsfrihet og demokrati at en privatperson av og til ytrer seg gjennom dagspressen. Men han ser ikke noe skremmende i at en parlamentariker går utenom de vanlige parlamentariske kanaler og i kraft av sin posisjon, på en meget innstendig måte, prøver å påvirke beslutninger og daglig virksomhet i et lokalt forvaltningsorgan. Jeg valgte å se Gløtvolds «sidesprang» i så måte, som en amatørmessig opptrreden av en nybakt parlamentariker. Det står jeg fast ved, selv om Gløtvold derved skulle føle seg kneblet. Man bør her merke seg at selv ved Senterpressens ledende spørsmål i sin spørreundersøkelse, viser det seg at et stort flertall går imot at det skal gis slike fellingstilatelser som Gløtvold forsøkte å framprovosere.

Gløtvold bruker mange ord på å forsvare sitt ensidige syn på det han kaller «lovverket som sikrer bosetting og drift» i utkantstrøk. Når 80 % av norske saueholdere har full beskjeftigelse utenom et sauehold som for en stor del drives for å oppfylle bo- og driveplikt, ser jeg i motsetning til Gløtvold at lovverket også kan blokkere muligheter for personer som gjerne vil ha full sysselsetting innenfor et mer seriøst jordbruk. Dermed får lovverket i mange tilfeller en motsatt effekt.

Javisst strekker helsespørsmålet seg langt utenfor rovdyrdistriktene. Derfor stilte jeg spørsmål ved en jordbrukspolitikk som ved hjelp av store pengeoverføringer framelsker produksjon av et helsemessig tvilsomt jordbruk, som i mange tilfeller bidrar til avfolkning i utkantstrøk og som fører til forringelse av natur ved uhemmet etterstrebelse av enkelte dyrearter. Da er det pussig at Gløtvold heller vil diskutere kraftfor enn mat for mennesker. Dette spesielt etter alt det skryt vi har hørt om ren og sunn mat fra norsk landbruk.

Paul Granberg

ØSTLENDINGEN 15.9.95

Bjørneforsker flås av Økokrim

Det er full strid rundt kompetansen til den internasjonalt kjente bjørne-eksperten Ivar Mysterud. Dette skjer i forkant av den største bjørnedrapssaken i Norge, som skal opp i lagmannsretten til uka.

Av JØRGEN TANGNES

Førstestatsadvokat Jørn Holme i Økokrim (aktor) karakteriserer det synet som Mysterud, til daglig amanuensis ved Universitetet i Oslo, har på bjørn, som «partisk og svært ensidig».

Dette skjer i et oppsiktsvekkende brev til Eidsivating lagmannsrett på Hamar. Reidar Eidsberg (62) er tiltalt for å ha skutt en fredet bjørn i Solør høsten 1993. Det er stevnet 30 vitner. Fredag var det bevisopptak av Mysterud i Oslo byrett.

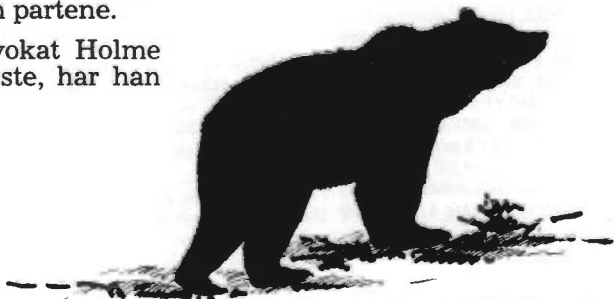
Eidsberg, som hevder han skjøt i nødverge, fikk en betinget dom i herredsretten, men har fått fornyet behandling av Høyesteretts kjæremålsutvalg. Dette har resultert i tilnærmet krigstilstand mellom partene.

Etter at førstestatsadvokat Holme fikk forsvarernes vitneliste, har han

skrevet i et brev til lagmannsretten at «en vil hevde at Mysterud har et partisk og svært ensidig syn på bjørn og dens atferd».

Advokat Kramås sier til Dagbladet at det mildeste ordet han kan bruke om førstestatsadvokatens karakteristikk av Mysterud er «overraskende».

– Jeg har alltid oppfattet påtalemyndighetens rolle som objektiv – og reagerer sterkt på statsadvokatens formuleringer, sier Kramås.

Maner til samabeid mellom landbruket og naturvernet

■ SJODALEN: Fylkesmannens rovviltkonsulent, Arne J. Mortensen, oppfordra til sterkt samarbeid med landbruksnæringa under den årlege fylkessamlinga for miljøvern-konsulentar på Bessheim i går.

Av Ketil Sandviken

Fylkesmannens rovviltkonsulent, Arne J. Mortensen, etterlyser sterkare samarbeid med landbruksnæringa.

Det er viktig med eit tettare og sterkare samarbeid mellom miljøvern og landbruk. Eg har tru på det, men det blir så klart ei stor utfordring, sa Fylkesmannens rovviltkonsulent, Arne J. Mortensen, da han under den årlege fylkessamlinga for miljøvern-konsulentar tok for seg status, utfordringar og konflikter når det gjeld store rovdyr i Oppland.

Ny forvaltningsplan

Røvviltmeldinga kom i 1992. Dermed fastslo politikarane at dei store rovdyra skal ha sin plass i norsk fauna.

Året etter vart kjerneområdet for jerv vedtatt. Snautt 8.000 kvadratkilometer i alt. I grove trekk følgjer det villreinområdet i vårt distrikt, med Snøhettaområdet som senter. Reinen er det viktigaste byttedyret, sjølv om ein for det meste kan ha inntrykk av at det er sauen det heile dreiar seg om. Det er da også dette som skapar konflikt. Mortensen legg ikkje skjul på at fredda rovvilt er følsomme saker. Men det er ikkje rett å fokusere berre på rovviltet. Sau, driftsformer og landbrukspolitikk må setjast på dagsorden. Det er her

Fylkesmannens rovviltkontakt etterlyser tettare og sterkare samarbeid.

Tidlegare sanking

Forebyggjande arbeid er den absolutt vanskelegaste oppgåva, og det er så langt her ein har fått til minst, seier Mortensen.

Det vart i år løyvd bortimot ein million kroner i tiltak mot rovvilt. Lesja, som er konfliktområde nummer ein, fekk bortimot tre-fjerdedelar. For sjette året har det vore utvida tilsyn. Dette har ikkje gjeve forventa effekt. Tidlegare sanking er eit atskillig meir interessant punkt som vil bli prioritert.

- Dersom sauen i Lesja ikkje blir sankt før midten av september, er den rett og slett dødsdømt. Det ser nesten ut til at jerven leitar opp sau som går att i fjellet etter den tid. Da er det einaste tiltaket å hente ned att sauen før, seier Mortensen. 50 prosent av påviste tap på Lesja i fjor, 120 tilfelle, vart notert etter 1. september. I haust er det gjennomført tidlegare sanking, godt organisert gjennom sau- og geit-slagent. Mortensen er spent på å sjå dei endelege resultatata.

I Oppland går det om lag 225.000 sau på beite. Ringebu har mest sau, 20.000, i Lesja er talet 17.000. I fjor vart det i Oppland borte 6.800 dyr. Dokumentert rovdyrtap er imidlertid på berre 0.52 prosent. Men det finst ein del «mørketal» også her.

GUDBRANDSDØLEN
LILLEHAMMER TILSKUER
5/10-95

Gaupa ynglar i Sel og Vågå

SJODALEN: Området mellom Tolstadsåsen og Bjølstadskogen i Sel og Vågå ser ut til å vera kjerneområde for gaupe i vårt distrikt. Det er her ynglinga foregår.

– Spesielt mange individ ser ut til å oppsøke dette området, sa Fylkesmannens rovviltkonsu-

lent Arne J. Mortensen under samlinga for fylkets miljøvern-konsulentar på Bessheim i går.

Ei gaupe kan streife opp til 10 mil i løpet av to-tre dagar, frå Sel/Vågå går det fort til Lillehammer eller Fagernes og Skjåk...

Det er gaupa som gjer mest

skade i alle kommuner, aller mest i midt-Gudbrandsdal. Spesielt dei siste åra har skadeomfanget vore stort, totalt vil nivået i år vera omtrent likt med jerv. Fylkesmannens rovviltkonsulent trur imidlertid at toppen er nådd, at stamma er på retur.

GUDBRANDSDØLEN LILLEHAMMER TILSKUER 5/10-95

Ingen ynglende fjellrev i Jotunheimen

■ **LILLEHAMMER:** Fjellreven er like utryddingstruet som ulven, mener forsker Olav Strand. Siste undersøkelser tyder på at det knapt nok finnes ynglende fjellrev i Jotunheimen og på Dovre.

På myndighetenes liste over truede arter står fjellreven som «usikker». Men forsker Olav Strand ved Norsk institutt for naturforskning (NINA) mener altså fjellreven er utryddingstruet, melder magasinet «Verdens natur».

Sist sommer ble en rekke lokaliteter på Hardangervidda, i Jotunheimen, på Dovre og i Troms undersøkt – uten at en fant tegn på ynglende fjellrev i det hele tatt. I grensefjella i Nordland kom det imidlertid unger til verden. Totalt i Norge vokste det kanskje opp 20 unger i sommer, mens det neppe finnes mer enn 100 voksne dyr igjen.

Forsker Olav Strand jobber for tiden med doktorgrad på fjellrev, og følger blant annet fire fjellrever på Dovrefjell med radiosender.

– All informasjon tyder på at fjellreven er langt mer truet enn tidligere antatt. Vi krever derfor at myndighetene snarest plasserer fjellreven i samme kategori som ulv og vandrefalk, sier fagsjef Stig Hvoslef i WWF Verdens Naturfond.

Fjellrev har vært fredet i 60 år i Norge. Det har likevel ikke vært nok til at arten har tatt seg opp igjen.

Mann bet ulv

En finne som ble angrepet av en ulv, slapp unna etter å ha bitt ulven i labben.

Olavi Veikanmaa (33) traff ulven da han var på vei til jobben i Sodankylä kommune. Ulven rotet i en søpelkasse, men hoppet plutselig på finnen.

– Vi ble begge svært overrasket. Ulven så meg atakelig bare som en skygge, forteller Veikanmaa.

Ulven greide heldigvis ikke å bite mannen i strupen eller i hodet. Brytekampen varte i et kvarter. Til slutt fikk Veikanmaa overtaket. Han fikk tak i kjeven på ulven og forsøkte å bite den i halsen.

– Men dyret fikk labben i veien, og jeg bet den i labben i stedet, sier han.

Ulven hylte av smerte og sprang av gårde.

– Jeg tror ikke at den våger å komme tilbake igjen, sier Veikanmaa, som bortsett fra noen små sår kom uskadd fra brytekampen.

(NTB)

GUDBRANDSDØLEN LILLEHAMMER TILSKUER 2/1-95

DAGBLADET 14/10-95

BORREGAARD

støtter Bjørneprosjektet

SAMARBEID: Borregaards økonomiske støtte bidrar til at Bjørneprosjektet kan undersøke binnenes adferd. Her sees prosjektleder Jon Sveinsson, skogsjef Kjell Myhrer, rovviltforsker og amanuensis Petter Wabakken og utmarkssjef Frank Robert Lund. FOTO: HENNING HOLTER CHRISTENSEN

ELVERUM: Som landets første private næringsorganisasjon innen skogbruket gir Borregaard Skoger 50.000 kroner i støtte til Det Skandinaviske Bjørnesprosjektet.

HA: HENNING HOLTER CHRISTENSEN

Den norsk/svenske bjørnestammen, som er verdens mest produktive stamme, utgjør i dag 700 dyr.

Blant de 70 radiomerkede bjørnene i Norge og Sverige, overvintrer cirka fire bjørner på norsk side i år. Bjørneprosjektet skal pågå i ytterligere fire feltsesonger.

MIDLENE

Halvparten av midlene er øremerket en undersøkelse om hunnbjørnene i grensetraktene, mens den andre halvdel går til oppfølging av den allerede merkede, 12 år gamle «Sjolibjørnen» som er fulgt sammenhengende siden 1990.

KJÆRKOMMEN

Prosjektleder Jon Swenson samt rovviltkonsulent og amanuensis Petter Wabakken sier støtten er kjærkomne midler i det norsk-svenske bjørnestudiet. Pengene skal brukes til å merke ei ny binne til våren.

TO SENDERE

Bjørneprosjektet har i dag radiosendere på to binner. Det er den såkalte Rensjø-binna og hennes to årige datter «Berline» som blir tre år til sommeren. Rensjø-binna har hatt fire kull med unger, hvorav bjørneungene i de to første kullene er døde. Hun mistet begge kullene sine 1990 og 1991, mens «Berline» er den eneste overlevende fra det tredje kullet på fire unger, forteller Wabakken. – Nå ha Rensjø-binna nytt kull med tre årsunger. Vi håper en av disse er ei binne, sier han. Wabakken sier det er svært viktig å få mer kunnskap om binnene.

GRENSETRAKTENE

– Det finnes binner i grensetraktene, men det er særlig hannbjørner vi har forsket på. 95 prosent av den norsk-svenske binnestammen oppholder seg i Herjedalen i Sverige. Vi må hele 100 år tilbake for å finne ei binne som er skutt her i distriktet. Sammenliknet med andre skandinaviske bestander av landpattedyr, har en bjørnestamme et svært lavt vekstpotensiale på grunn av kjønnsmodning, små ungekull og tildels høy ungedødelighet. I mange tilfeller er dødsårsaken angrep fra andre bjørner. Det er derfor nødvendig å

følge ulike bjørneindivider over flere år for å få svar på sentrale biologiske spørsmål om bjørn.

SAMMENHENGENDE

«Sjolibjørnen» har vært fulgt sammenhengende siden den ble merket i 1990, og er den bjørnen som nå er fulgt lengst i Norge. I brunstida vandrer den over betydelige arealer mellom Glomma i vest og svenske Klaraelven i øst, Tolga i nord og Grue-Finnskog i sør. En hannbjørn kan bevege seg i en radius opptil 1200 kvadratkilometer. Bjørneprosjektet har registrert et individ som har vandret 250 kilometer på ni døgn. Radiomerkede bjørner kan således være både tid- og kostnadskrevende å følge, og Borregaards økonomiske støtte til prosjektet vil være et viktig bidrag til økt kunnskap om bjørn i grensetraktene.

IKKE FLYTTING

Verken Swenson eller Wabakken tror det blir aktuelt å flytte svenske binner til Norge for å øke reproduksjonen. Swenson opplyser at nye forskning viser overraskende genetiske forskjeller på den skandinaviske brunbjørnen sammenliknet med den russiske bjørnen. – DNA-tester viser unikt slektskap mellom brunbjørnen i Skandinavia og bjørnestammer på Pyreneene. Våre bjørner stammer ikke fra brunbjørnen i Russland, Estland, Romania og Sibir. Skillelinjen er Herjedalen og Jemtland. Innvandring til Skandinavia skjedde omlag for

7000 år siden både fra sør og nord. Vår bjørn har en betydelig genetisk ressurs, og er faktisk den eneste stammen som ikke er truet. 75 prosent av bjørnen som overlever, tilhører den Skandinaviske brunbjørn-stammen. Faktisk har vi verdens mest produktive bjørnestamme, sier Swenson.

OVERVINTRER

Det Skandinaviske Bjørneprosjektet har i løpet av 12 år studert

168 bjørner med radiosendere. I dag finnes 70 radiomerkede bjørner. Wabakken vil ikke ut med eksakt hvor Hedmark-bjørnene ligger i hi, men opplyser at det ikke snakk om så mange individer på norsk side. – Av 70 bjørner med radiosender, oppholder cirka åtte seg i Hedmark. Cirka fire med radiosender forventes å overvintere på norsk side, blant annet i Trysil-området. De fleste ligger i hi i Sverige, sier han.

HAMAR ARBEIDERBLAD 24.- 11.-95

Bjørnemor med tre små

Dagbladet

Torsdag 23. november 1995

Rensjøbinna, som nå er i ferd med å legge seg i hi, gir håp for norske bjørneforkjempere. Bjørnebinna har født sju bjørnunger i løpet av tre år, og fikk tre levende unger i siste kull.

Av ROLF FISKE

– Bjørnestammen er voksende, men det går seint, sier rovdyrkonsulent Petter Wabakken i Hedmark til Dagbladet.

Ekspertene regner med at det er mellom 15 og 20 bjørner i Norge fra Finnmark og sørover.

I dette perspektiv er det oppsiktsvekkende at Rensjøbinna aleine har født sju bjørnunger på tre år.

Få overlever

For to år siden fødte Rensjøbinna fire unger. To av disse døde i sitt første leveår, en ble drept av en annen bjørn, mens den fjerde ungen – en binne – lever i beste velgående.

Rovdyrkonsulent Petter Wabakken i Hedmark fylkeskommune opplyser til Dagbladet at Rensjøbinnas «datter» kan bli kjønnsmoden neste år. Dette gir igjen håp om tilvekst til den svært truede bjørnestammen.

Rensjøbinna kjemper en taper kamp for sin egen bestand. Ifølge Petter Wabakken har denne binna aleine født fire kull unger. De to første kullene bjørnunger levde ikke opp, i det tredje kullet lever en av fire

og den siste fødselen har ført til tre levende bjørnunger.

På binnejakt

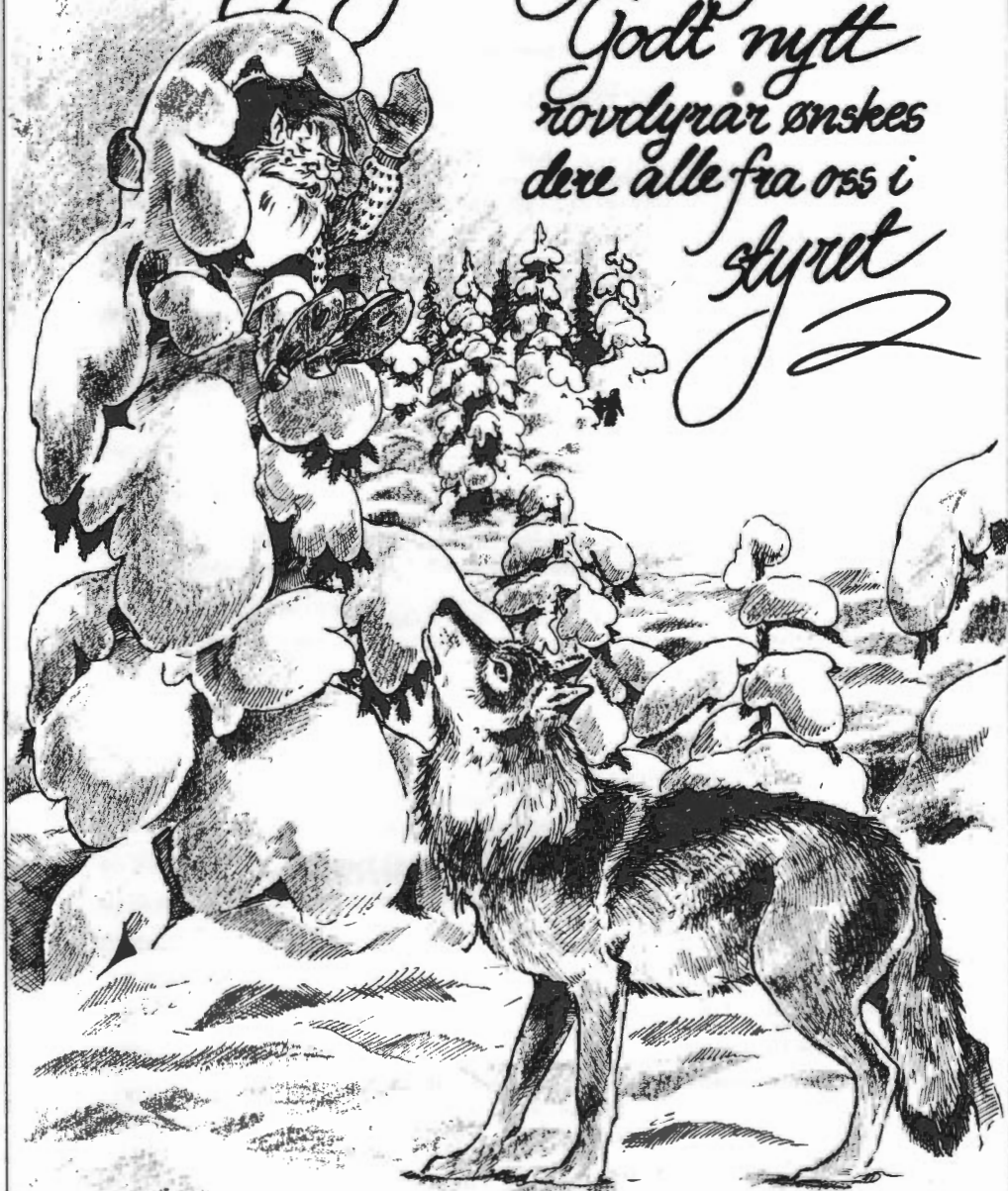
Bjørneforskerne følger også hannbjørnen Deisjøbjørnen. Sist sommer forflyttet denne hannbjørnen seg fra Rendalen,

via Skarnes, Eidsvoll, Nord Fron, Krossbø, Vassfarét, Hønefoss til Randsfjorden.

Hele turen var basert på binnejakt. Forskerne håper nå at den ivrige radiobjørnen skal treffe noen av hunnbjørnene som finnes i skogene.

En riktig God Jul, og et
Godt nytt
hovdyrår ønskes
dere alle fra oss i
styret

STYRET

Leder

Morten Bilet, c/o Hamsund, Lindebergåsen 25 C, 1071 Oslo
priv. 22 32 88 38, arb. 22 90 20 00, mob. 94 25 65 39

Sekretær

Yngve Kvebæk, Maridalsveien 225 C, 0467 Oslo
priv. 22 95 08 66, arb. 22 89 16 07

Kasserer

Stig Anderson, Fjæreveien 211, 4890 Grimstad
priv. 37 04 33 80, arb. 37 05 71 95

Styremedlemmer

Knut Eie, Ullern Allé 127, 0381 Oslo
priv. 22 50 80 91, arb. 22 22 30 50

Geir Sjøli, Furusvingen 33, 2164 Skogbygda
priv. 63 90 85 35

Morten Ree, 7332 Løkken
priv. 72 49 63 91, arb. 72 49 65 87

Vararepresentanter

Ragnhild Eklid Grendal, Grindal, 7393 Rennebu
priv. 72 42 61 63

Paul Granberg, 2620 Follebu
priv. 61 22 00 06

Torger Hagen, Stafsbergveien 145, 2300 Hamar
priv. 62 52 64 72

Trond Aspelund, Ekebergdalen, 1912 Enebakk
priv. 64 92 62 43, arb. 66 80 60 16 - tast 23

Redaktør

Hilde Aaseth, Nordvivegen 60, 2312 Ottestad
priv. 62 57 83 56

Regionleder Nord-Norge

Wemunn Aabø, Postboks 205, 9440 Evenskjær
priv. 77 08 54 64

Regionleder Midt-Norge

Morten Ree, 7332 Løkken
priv. 72 49 63 91, arb. 72 49 65 87

Regionleder Sørlandet

Stig Anderson, Fjæreveien 211, 4890 Grimstad
priv. 37 04 33 80, arb. 37 02 50 00

Lokalkontakter

Nord-/Midt-Troms

Hans Prestbakmo
Trollbakken 6
9220 Moen
p/a 77 83 13 24

Sør-Trøndelag m/ Trollheimen

Morten Ree
7332 Løkken
p 72 49 63 91

Ottadalen

Per Bådshaug
Boks 155
2686 Lom
p 61 21 14 18

Hordaland

Rune Olav Vetås
Kolstibotn 54
5030 Landås
p 55 27 04 93

Rogaland

Svein Efteland
Boks 190
4060 Kleppe
p 22 48 33 47
a 22 42 11 07

Vest-Agder

Eivind Mauland
4653 Hægeland
a 38 02 22 65

Aust-Agder

Arne Flor
Gunnar Knudsens vei 36
4815 Saltred
p 37 03 16 95

Vest-Finnmark

Tom Eirik Ness
Miljøvernkontoret
9520 Kautokeino
a 78 48 50 95

Sør-Troms

Ole Halvorsen
Straumen
9410 Borkenes
p 77 09 24 92

Røros

Tom Johansen
Skjevdalen
7460 Røros
p 72 41 38 35

Valdres

Svein Sørli
Vestringsbygda
2910 Aurdal
p 61 36 46 94

Buskerud

Viggo Ree
Pamperudbakken
3530 Røyse
p 32 15 77 15
fax 32 15 78 22

Vestfold

Helge Schjerve
Parkveien 11
3190 Horten
p 33 07 33 47

Øst-Finnmark

Hans Dransfeld
9930 Neiden
p 78 99 63 07

Nordland

Hans Gundersen
Vidrek
8520 Ankenesstrand
p 76 95 96 55
a 76 92 34 00

Nord-Østerdal

Hans J. Engan
2500 Tynset
p 62 48 04 40

Land

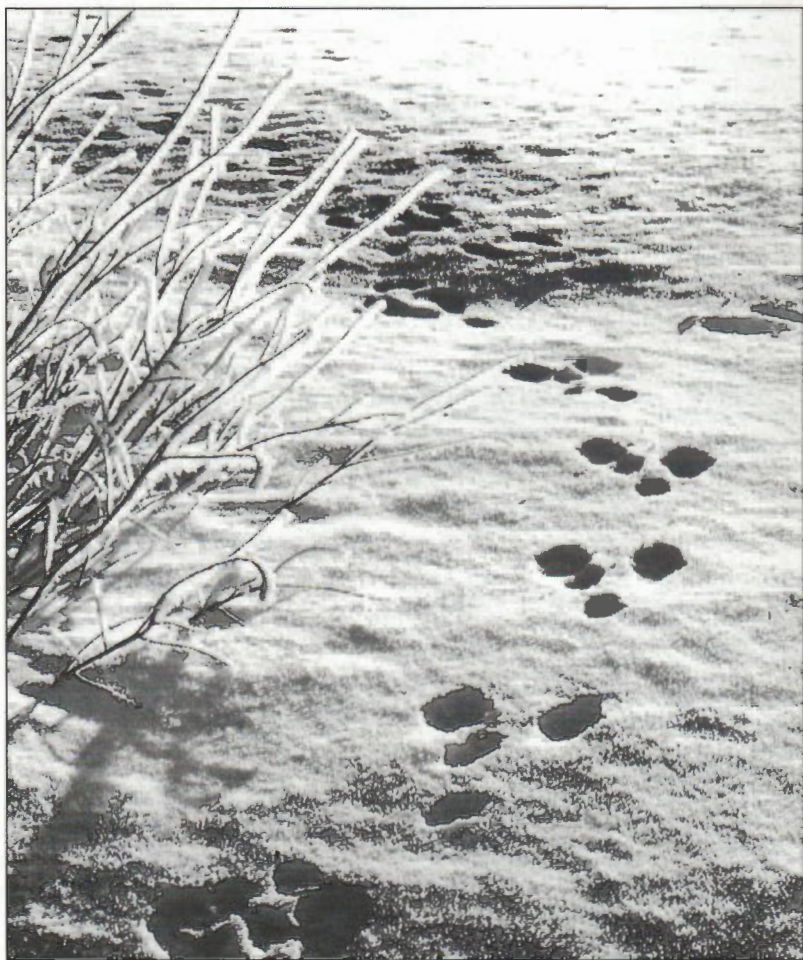
Geir Høitomt
Rute 527
2870 Dokka
p 61 21 13 20

Sør-Hedmark

Ole-J. Myhrvold
Hytebakkstien 9
2200 Kongsvinger
p 62 81 52 22

Aurskog/Høland

Svein Evensen
Lille Husebyvei 9
0379 Oslo
p/a 22 52 05 68

Returadresse:

Foreningen Våre Rovdyr, Postboks 17, 2420-Trysil.